

Merja Sormunen

LUKION S2-KIRJALLISUUSDIPLOMI OULUN KAUPUNGINKIRJASTOSSA

Maahanmuuttajalukiolaisten suomen kielen oppimisen tukeminen ja lukemaan innostaminen

LUKION S2-KIRJALLISUUSDIPLOMI OULUN KAUPUNGINKIRJASTOSSA

Maahanmuuttajalukiolaisten suomen kielen oppimisen tukeminen ja lukemaan innostaminen

Merja Sormunen
Opinnäytetyö
Syksy 2018
Kirjasto- ja tietopalveluala
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä(t): Merja Sormunen

Opinnäytetyön nimi: Lukion S2-kirjallisuusdiplomi Oulun kaupunginkirjastossa

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2018

Sivumäärä: 35 + 16

Tämän opinnäytetyön aiheena on lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän eli S2-kirjallisuusdiplomin laatiminen toimeksiantona Oulun kaupunginkirjastolle. Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen, ja sen tuloksena valmistunut kirjallisuusdiplomi koostuu sen suorittamiseen tarvittavasta kirjallisuuslistasta sekä luettuihin kirjoihin liittyvistä tehtävistä. Kirjallisuusdiplomeja on viime vuosina uudistettu Oulussa, ja Oulun kaupunginkirjasto tarjoaa tämän opinnäytetyön myötä tiedettävästi ensimmäisenä Suomessa myös lukion S2-opiskelijoille mahdollisuuden suorittaa lukudiplomi koulukohtaisena syventävänä lukion kurssina. Diplomi on osa Oulun kaupunginkirjaston Kirjastoreitti-palvelua, jonka tarkoituksena on edistää koulun ja kirjaston yhteistyötä sekä tukea lasten- ja nuorten lukuharrastusta.

Diplomin laadinnan tukena on käytetty laadullista tutkimusta sekä lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä että toisen kielen oppimisesta kirjallisuutta lukemalla. Lisäksi lukion S2-opettajilta kerättiin ennen diplomin kirjallisuuslistan laadinnan aloittamista tietoa S2-oppimäärästä, S2-opiskelijoista sekä heidän suomen kielen osaamisestaan laadullisen kyselytutkimuksen avulla. Diplomin kirjallisuuslista on laadittu yhteistyössä opinnäytetyön tekijän, kyselyyn vastanneiden opettajien sekä kirjaston henkilökunnan kanssa.

Työn tuloksena valmistuneen diplomin tavoitteena on sekä innostaa opiskelijoita lukemaan suomen kielellä että tukea lukion S2-opiskelijoiden suomen kielen oppimista. Lisäksi diplomi tarjoaa maahanmuuttajataustaisille nuorille oivan tilaisuuden tutustua niin suomalaiseen, länsimaalaiseen kuin maailmankirjallisuuteenkin, mitkä ovat monille heistä entuudestaan tuntemattomia. Diplomaa voidaan hyödyntää sekä S2-opetuksessa että kirjaston maahanmuuttaja-asiakkaille suunnatussa työssä, sillä diplomilista toimii myös eräänlaisena vinkkilistana helppolukuisemmista, suomenkielisistä teoksista myös aikuisille maahanmuuttajille. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa Suomessa tasaiseen tahtiin tällaisille maahanmuuttajille suunnatuille palveluille tulee jatkossa olemaan tarvetta kirjastoissa entistä enemmän.

Asiasanat: kirjastopalvelut, lukudiplomit, lukeminen, lukiolaiset, maahanmuuttajat, suomi toisena kielenä, toinen kieli

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Library and Information Services

Author(s): Merja Sormunen

Title of thesis: Finnish as a second language reading diploma for upper secondary school in Oulu City library

Supervisor(s): Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2018 Number of pages: 35 + 16

The topic of this thesis is the compiling of Oulu City library's Finnish as a second language reading diploma for upper secondary school. This is a functional thesis which presents as its result a diploma consisting of a book list and exercises about the books required for receiving the actual diploma. All the reading diplomas in Oulu City library have been renewed in the past few years, and with this thesis Oulu City library is evidently the first library in Finland to offer Finnish as a second language reading diploma for upper secondary school students as part of their curriculum. The diploma is a part of the library's Kirjastoreitti-service, which aims to promote cooperation between schools and the library and to support recreational reading habits of children and young adults.

In support of compiling the diploma the theoretical framework of this thesis consists of qualitative research on Finnish as a second language and literature -syllabus as well as learning a second language by reading. In addition, a questionnaire was sent to Finnish as a second language teachers in upper secondary schools in Oulu to gather information on Finnish as a second language and literature -syllabus, students of Finnish as a second language and their Finnish skills. The book list of the diploma has been constructed together with the author of this thesis, the teachers who replied to the questionnaire and the library staff.

The aim of the Finnish as a second language reading diploma for upper secondary school presented in this work is to inspire Finnish as a second language students to read books in Finnish in addition to support their learning of Finnish. The diploma also provides the students with an opportunity to familiarize themselves with Finnish, western as well as world literature, which for a great deal of immigrants is most likely to be widely unknown. The diploma can be utilized both in schools and in libraries, since the book list can be used to provide examples of easier-to-read books in Finnish not only for upper secondary school students, but also for adult immigrants. As the number of immigrants keeps climbing in Finland there is clearly a need for such services in libraries in the future.

Keywords: library services, reading diplomas, reading, upper secondary school students, immigrants, Finnish as a second language, second language

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJAT LUKIOKOULUTUKSESSA	8
2.1	Lukiokoulutukseen valmistava koulutus	9
2.2	Lukion aloittavien maahanmuuttajien suomen kielen tavoitetaso	10
2.3	Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä ja tavoitteet	11
2.4	Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointi	11
2.5	Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe	12
2.6	Kirjallisuusdiplomi suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tukena	13
3	OULUN KAUPUNGINKIRJASTO	15
3.1	Maahanmuuttajille suunnatut palvelut	15
3.2	Kirjastoreitti ja kirjallisuusdiplomit	16
4	KIRJASTO JA TOISEN KIELEN OPPIMINEN	18
4.1	Toisen kielen oppiminen ja toisella kielellä lukemaan innostaminen	18
4.1.1	Laajan lukemisen periaate	19
4.1.2	Kapean lukemisen periaate	20
4.2	Kirjastojen rooli toisen kielen oppimisessa	20
5	LUKION S2-KIRJALLISUUSDIPLOMIN TOTEUTTAMINEN	22
5.1	Kysely Oulun lukioiden S2-opettajille	23
5.2	Kirjallisuuslistan sekä tehtävien koostaminen	25
5.3	Toinen tapaaminen ja kirjojen valinta	26
5.4	Kolmas tapaaminen ja kirjallisuuslistan viimeistely	27
6	POHDINTA	29
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on ollut jatkuvassa kasvussa viime vuosikymmeninä. Tilastokeskuksen Tieto ja trendit -julkaisussa todettiin vuoden 2016 olleen ennätysvuosi siihenastisessa maahanmuutossa. Tällöin Suomeen muutti lähes 35 000 henkilöä, mikä tarkoitti 21 prosentin korotusta edellisvuoteen verrattuna. (Tilastokeskus 2017, 8.) Maahanmuuton myötä Suomen väestörakenne on muuttumassa niin, että yhä useampi nuori Suomessa on nykyisin ulkomaalaistaustainen: 15-29-vuotiaista nuorista ulkomaalaistaustaisia oli vuonna 2016 kahdeksan prosenttia (Strömberg 2017). Tämä on johtanut väistämättä myös siihen, että entistä suurempi osa Suomen lukiolaisista on nykyisin vieraskielisiä.

Lukioiden kasvavana haasteena onkin tukea maahanmuuttajataustaisten nuorten menestymistä lukio-opinnoissaan sekä heidän suomen kielen oppimistaan, ja nämä kaksi asiaa kulkevat luonnollisesti käsi kädessä. Hyvä suomen kielen taito edesauttaa lukio-opinnoista selviytymistä ja jatko-opintoihin pääsyä sekä sitä kautta pärjäämistä Suomen työmarkkinoilla ja kotoutumista Suomeen. Koska suomalaiset kirjastot ovat jo pitkään olleet tärkeässä roolissa sekä maahanmuuttajien kotoutumista tukevien palvelujen järjestämisessä että koulun ja kirjaston välisessä yhteistyössä, on luonnollista, että kirjasto tukee myös maahanmuuttajalukiolaisten suomen kielen oppimista yhteistyössä lukioiden kanssa. Yksi parhaimmista tällaisen yhteistyön muodoista ovat kirjallisuussidonnat. Oulun kaupunginkirjaston kirjallisuus- eli lukudiplomeja on voimakkaasti uudistettu viime vuosina, ja nyt mahdollisuus kirjallisuussidonnin suorittamiseen on haluttu tarjota myös lukion S2- eli suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelijoille.

Tämän opinnäytetyön aiheena on lukion S2-kirjallisuussidonnin laatiminen toimeksiantona Oulun kaupunginkirjastolle. Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen. Vilka ja Airaksinen toteavat, että toiminnallinen opinnäytetyö ”tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä” (2003, 51). Toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, ja sen lopputuloksena on aina konkreettinen tuote, kuten ohjeistus, tietopaketti, kirja, portfolio tai tapahtuma (Vilka & Airaksinen 2003, 10, 51). Tämän opinnäytetyön konkreettisena tuotteena on valmistunut lukion S2-kirjallisuussidonnin, joka koostuu sen suorittamiseen tarvittavasta kirjallisuuslistasta sekä kirjoihin liittyvistä tehtävistä.

Kaikki Oulun kaupunginkirjaston kirjallisuusdiplomit ovat osa Kirjastoreitti-palvelua, jonka tarkoituksena on edistää koulun ja kirjaston yhteistyötä sekä tukea lasten- ja nuorten lukuharrastusta. Lukion S2-kirjallisuusdiplomin tavoitteena on sekä innostaa S2-opiskelijoita lukemaan suomen kielellä että tukea heidän suomen kielen oppimistaan. Lisäksi diplomi tarjoaa maahanmuuttajataustaisille nuorille oivan tilaisuuden tutustua niin suomalaiseen, länsimaalaiseen kuin maailmankirjallisuuteenkin, mitkä ovat monille heistä entuudestaan täysin tuntemattomia.

Diplomin laadinnan tukena on käytetty laadullista tutkimusta sekä lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä että toisen kielen oppimisesta kirjallisuutta lukemalla. Lisäksi huhtikuussa 2018 lähetettiin kysely lukion S2-kirjallisuusdiplomista sekä lukion S2-opetuksesta ja -opiskelijoista kaikille Oulun päivä-, ilta- ja aikuislukioiden sekä aikuislukioon valmistavan koulutuksen S2-opettajille, joita Oulussa opinnäytetyön tekohetkellä oli viisi kappaletta. Myös kysely oli muodoltaan laadullinen. Laadullinen kyselytutkimus sopi tämän opinnäytetyön tueksi, koska henkilöt, joilta tietoa kerätään laadullisessa tutkimuksessa, tietävät mieluusti mahdollisimman paljon tutkittavasta ilmiöstä, tai heillä on aikaisempaa kokemusta asiasta. Tiedonantajien tulee olla tarkoin harkittuja ja tarkoitukseen sopivia. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 98.) Kysely haluttiin lähettää lukioiden S2-opettajille, koska he ovat kokemuksensa kautta asiantuntijoita S2-opiskelijoiden suomen kielen taitojen sekä lukutaitojen suhteen.

Opinnäytetyön tuloksena valmistunut lukion S2-kirjallisuusdiplomi on vapaasti kaikkien saatavilla Oulun kaupunginkirjaston Kirjastoreitti-sivustolta. Työ on sinänsä merkittävä, sillä vaikka peruskoulun S2-diplomeja on ollut jo useita vuosia saatavilla useista kirjastoista, niin Oulun kaupunginkirjastolle laadittu lukion S2-diplomi on tiedettävästi ensimmäinen laatuaan koko Suomessa. Tavoitteena on, että lukioiden S2-opettajat ottaisivat S2-kirjallisuusdiplomin käyttöön opetuksessaan tarjoamalla opiskelijoilleen tilaisuuden suorittaa koulukohtainen lukion S2-oppimäärän syventävä kurssi diplomin suorittamalla.

2 MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJAT LUKIOKOULUTUKSESSA

Maahanmuuttajalla viitataan yleensä sellaiseen Suomeen muuttaneeseen ulkomaan kansalaiseen, jonka aikomuksena on asua maassa pidempään. Maahanmuuttajalla voidaan myös viitata sellaiseen henkilöön, joka on Suomessa syntynyt, mutta jonka toinen vanhempi tai molemmat vanhemmista ovat muuttaneet Suomeen, eli niin kutsuttu toisen sukupolven maahanmuuttaja. (Väestöliitto 2018, viitattu 22.4.2018.) Maahanmuuttajataustaista väestöä Suomessa voidaankin tarkastella monella eri tavalla tilastoissa. Aiemmin, kun maahanmuuttajien määrä Suomessa on ollut vielä suhteellisen vähäinen, painopiste on ollut ulkomaan kansalaisissa. Pelkkä ulkomaan kansalaisuus on kuitenkin nykyisellään riittämätön muuttuja maahanmuuttajataustaisen väestön kuvaamiseksi, sillä moni heistä saa Suomen kansalaisuuden asuttuaan Suomessa vuosia. Kansalaisuuden lisäksi maahanmuuttajaväestöä voidaankin tarkastella myös syntyperän, syntymämaan sekä kielen mukaan. (Tilastokeskus 2018a, viitattu 22.4.2018.)

Tässä opinnäytetyössä käytetään sekä termiä maahanmuuttajat että vieraskieliset käsitellessä maahanmuuttajataustaisia lukion S2-opiskelijoita. Vieraskielisillä viitataan henkilöihin, joiden äidinkieli on ”jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame” (Tilastokeskus 2018b, viitattu 22.4.2018), ja vieraskielisyys on vaatimus lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan opiskeleville (Opetushallitus 2015, 71). On myös huomioitava, että maahanmuuttajat ovat lähes poikkeuksetta vieraskielisiä, mutta vieraskielisyys ei automaattisesti tarkoita maahanmuuttajataustaa, sillä esimerkiksi vuodesta 2008 alkaen väestörekisteriin on voinut myös ilmoittaa omaksi äidinkielekseen jonkin viittomakielen (Kilpeläinen 2012).

Jatkuvasti kasvava kansainvälinen muuttoliike näkyy myös Suomessa, jossa asui vuoden 2017 lopulla 373 500 vieraskielistä henkilöä, eli 6,8 % koko väestöstä. Edellisestä vuodesta määrä kasvoi yli 19 000 hengellä eli 5,5 %. Yleisin vieras kieli on venäjä, jota puhui äidinkielenään yli 77 000 henkilöä vuonna 2017. Seuraavaksi yleisin vieras kieli on viro 49 000 puhujalla, ja seuraavaksi suurimmat kielet ovat arabia, somali ja englanti. Vieraskielisten määrä Suomessa onkin vuosina 1990-2017 kasvanut tasaisesti. (Tilastokeskus 2018b, viitattu 22.4.2018.) Koska vieraskielisten määrä Suomessa tulee todennäköisesti jatkamaan kasvuaan myös tulevaisuudessa, niin myös suomalaiseen lukiokoulutukseen osallistuvista opiskelijoista kasvava määrä on jatkossakin vieraskielisiä: vuonna 2011 heitä oli 3213 (Opetushallitus 2012, 3).

Haastavaa maahanmuuttajien opetuksessa on se, että he, kuten kantaväestökin, ovat hyvin erilaisia oppijoita keskenään. Heidän suhteensa suomen kieleen ja Suomeen on vaihtelevan pituinen; osa heistä on syntynyt Suomessa ja osa on asunut Suomessa vain lyhyen aikaa. Koulua he ovat voineet käydä pelkästään Suomessa tai eri pituisia ajanjaksoja jo lähtömaassaan. Opetuksen menetelmät ja tavoitteet sekä oppimiseen liittyvät käsitykset ovat lähtömaassa saattaneet olla hyvinkin erilaiset kuin Suomessa. Oppijaan kohdistetut kielitaitovaatimukset sekä hänen itselleen asettamat tavoitteet vaikuttavat kielenoppimisen edistymiseen. Lisäksi oman äidinkielen hallinta tukee toisen kielen omaksumista. (Edu.fi 2017a, viitattu 21.4.2018.)

2.1 Lukiokoulutukseen valmistava koulutus

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille opiskelijoille suunnatun lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen eli LUVA:n tavoitteena on kehittää lukioon pyrkivän opiskelijan kielellisiä ja muita tarvittavia valmiuksia opinnoissa menestymiseksi. Sitä tarjotaan sekä nuorille että aikuisille. Koulutus myös tukee opiskelijoiden elinikäisen oppimisen sekä itsensä kehittämisen taitoja. LUVA edistää erilaisista lähtökohdista tulevien opiskelijoiden yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta sekä parantaa heidän mahdollisuuksiaan suorittaa lukiokoulutus. Koulutus ei itsessään johda tutkintoon tai oikeuta lukiokoulutukseen, vaan opiskelijan on haettava aloituspaikkaa yhteishaussa. Laajuudeltaan LUVA on 25 kurssia, ja oppimäärä suoritetaan yhdessä lukuvuodessa. (Edu.fi 2017b, viitattu 21.4.2018.)

Valmistavan koulutuksen suomen kielen opetuksen tavoitteena on opiskelijan monilukutaito. Sen avulla opiskelija tuottaa, ymmärtää, osaa arvioida sekä analysoida erilaisia kirjoitettuja ja puhuttuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä koulutyöskentelyssä, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnassa. Opiskelussa tuetaan eri tiedonalojen kielten sekä kielitaidon osa-alueiden kehittymistä. Opiskelijan oppimishistoria ja kielitaidon taso selvitetään koulutuksen alussa, ja opiskelijan henkilökohtaiset opiskelun tavoitteet asetetaan niiden mukaan. (Edu.fi 2017b, 21.4.2018.) Valmistavan koulutuksen suomen kielen opetuksen tavoitteena on siis auttaa opiskelijaa saavuttamaan sellainen suomen kielen taso, jolla hän selviää lukio-opinnoistaan suomeksi. Täten voidaan olettaa, että lukiokoulutuksen aloittavilla maahanmuuttajilla on suomen kielen perusteet hallinnassa, vaikka opiskelijoiden keskinäisissä suomen kielen taidoissa voi olla suuriakin eroja.

Seuraavaksi käsitellään lukion opetussuunnitelmissa mainittuja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus-oppimäärän kuvauksia sekä tavoitteita. On huomattava, että lukioille ja aikuislukioille on laadittu omat opetussuunnitelmien perusteet vuonna 2015. Kuvaukset ja tavoitteet ovat molemmissa lähes identtiset, ja ainoastaan kurssien sijoittelussa pakollisten ja valinnaisten ryhmiin ilmenee merkittäviä eroja. Tästä syystä seuraavissa kappaleissa on viitattu ainoastaan lukion opetussuunnitelmien perusteisiin, koska ne pätevät sekä lukioihin että aikuislukioihin. Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasotavoitteiden kuvauksista on käyty tarkemmin läpi ainoastaan luetun ymmärtämisen tavoitteita, sillä vaikka S2-kirjallisuussuorituksen suorittamisen avulla on mahdollista harjoittaa niin kuullun ymmärtämistä, luetun ymmärtämistä, puhumista kuin kirjoittamista, niin juuri luetun ymmärtämisen tavoitteet liittyvät lähimmin lukion S2-kirjallisuussuoritukseen.

2.2 Lukion aloittavien maahanmuuttajien suomen kielen taitotaso

Opetushallituksen mukaan perusopetuksen päättövaiheessa maahanmuuttajien suomen kielen taitotaso on eurooppalaisen viitekehyksen perustaitotaso B1.1-B1.2 (Opetushallitus 2012, 5).

Luetun ymmärtämisen tasolla B1.1 oleva opiskelija:

- Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
- Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia.
- Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista. (Edu.fi 2018, 6.)

Luetun ymmärtämisen tasolla B1.2 oleva opiskelija:

- Pystyy lukemaan muutaman kappaleen pituisia tekstejä monenlaisista aiheista (lehtiartikkelit, esitteet, käyttöohjeet, yksinkertainen kaunokirjallisuus) ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä käytännönläheisissä ja itselleen tärkeissä tilanteissa.
- Pystyy etsimään ja yhdistelemään tietoja useammasta muutaman sivun pituisesta tekstistä suorittaakseen jonkin tehtävän.
- Pitkien tekstien jotkin yksityiskohdat ja sävyt saattavat jäädä epäselviksi. (Edu.fi 2018, 7.)

Kaikki maahanmuuttajataustaiset nuoret eivät kuitenkaan ole käyneet peruskouluaan Suomessa tai eivät muutoin ole ehtineet saavuttaa perusopetuksen aikana toimivaa peruskielitaitoa, joten osa opiskelijoista tarvitsee opinnoissaan kielellistä tukea. Jo oppilaitokseen tullessaan opiskelijalla tulisi

kuitenkin olla riittävät taidot opiskelukielessä, sillä lukio-opinnot ovat vaativia. Lukion suomi toisena kielenä -opetuksella ei voida paikata perustaidon puutteita, sillä opetus on syventävää kielenopetusta. Maahanmuuttajataustaisten lukion aloittavien nuorten suomen kielen taidoissa on usein eroja, joten aloittavan lukiolaisen suomen kielen taito tulee määritellä opintojen alussa, jolloin suomen kielen opinnoista tulee jatkumo. (Opetushallitus 2012, 5.)

2.3 Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä ja tavoitteet

Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan opiskelevat ne opiskelijat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Oppimäärä on tarkoituksenmukainen opiskelijalle, mikäli hänellä on puutteita suomen kielen perustaidoissaan jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan kielitaito ei anna edellytyksiä, opettajan arvion mukaan, suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän lähtökohtana on suomen kielen oppiminen suomenkielisessä ympäristössä, jolloin opiskelijalle kehittyy oman äidinkielen rinnalle vähitellen monipuolinen suomen kielen taito. Oppimäärän sisällöt ja tavoitteet perustuvat joko perusopetuksessa tai opiskelijan muualla hankkimaansa suomen kielen perusteiden osaamiseen. (Opetushallitus 2015, 71.)

Keskeisenä tavoitteena suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärälle on saavuttaa sellainen suomalaisen kulttuurin sekä suomen kielen taito, jolla opiskelija pärjää jatko-opinnoissa sekä työelämässä. Suomi toisena kielenä -opetus myös vahvistaa opiskelijan kulttuurista ja kielellistä identiteettiä yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävänä on erityisesti syventää suomen kielen vuorovaikutus- ja monilukutaitoja sekä kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemusta. (Opetushallitus 2015, 71.)

2.4 Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointi

Opiskelijaa arvioidaan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos tämä on valittu opiskelijan oppimääräksi huolimatta siitä, onko opiskelijalle järjestetty erillistä opetusta oppimäärän mukaan tai onko lukio pystynyt tarjoamaan vain osan oppimäärän kursseista. Kurssit, joita on suoritettu suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti, luetaan täysmääräisesti hyväksi suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseihin, ja niiden arvosana siirtyy samana arvosanana. Arviointi kohdistuu oppimäärän kurssikohtaisiin tavoitteisiin, jotka kerrotaan opiskelijalle, jotta opettaja ja opiskelija yhdessä voivat seurata opiskelijan edistymistä. Arviointi, itsearviointi,

vertaisarviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu sekä palaute tukevat opiskelijan oman osaamisen kehittämistä. (Opetushallitus 2015, 72.)

Opiskelijan kurssiarvosanaan vaikuttavat erilaiset monipuoliset näytöt, esimerkiksi suulliset ja kirjalliset sekä mahdollisesti muut tuotokset sekä kurssin aikainen aktiivinen työskentely. Arviointi on avointa, monipuolista, osallistavaa, oikeudenmukaista, kannustavaa sekä itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitoja kehittämällä opiskelija rakentaa realistista ja myönteistä käsitystä itsestään kirjoittajana, puhujana ja tekstien tulkitsijana. (Opetushallitus 2015, 72.)

Lukion päättövaiheessa suomi toisena kielenä -opetuksen hyvän osaamisen tavoitetaso kuullun ymmärtämisen, luetun ymmärtämisen sekä puhumisen osalta on B2.2 ja kirjoittamisen osalta B2.1 (Ylioppilastutkintolautakunta 2017, 2; Oulun kaupunki 2018e, viitattu 21.4.2018). Luetun ymmärtämisen tasolla B2.2 oleva opiskelija:

- Pystyy lukemaan itsenäisesti usean sivun pituisia, eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä (päivälehtiä, novelleja, kaunokirjallisuutta). Jotkin näistä voivat olla vain osittain tuttuja tai tuntemattomia, mutta henkilön itsensä kannalta merkityksellisiä.
- Pystyy tunnistamaan kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin tarkoituksen. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä. Ymmärtää riittävästi tiivistääkseen pääkohdat tai ilmaistakseen ne toisin sanoin.
- Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien harvinaisemmat idiomit ja kulttuuriviittaukset. (Edu.fi 2018, 9.)

2.5 Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe

Ylioppilastutkintoon kuuluva äidinkielen koe voi olla suomi toisena kielenä -oppimäärään perustuva koe, jos kokelaan oma äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame tai jos kokelas on viittomakieltä äidinkielenään tai ensikielenään käyttävä. - - Kokelaita arvioidaan siten suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteiden mukaan. Suomi toisena kielenä -koe vastaa äidinkielen koetta ja on näin ollen aina tutkinnon pakollinen koe. Ylioppilastutkinnon hyväksytty suorittaminen antaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden ja vastaa äidinkieltä suoraan todistuspisteitä annettaessa. (Edu.fi 2017b, viitattu 21.4.2018.)

Suomi toisena kielenä -koe koostuu neljästä osasta: luetun ymmärtäminen, luetun ymmärtäminen sekä vuorovaikutuksellinen tuottaminen, sanaston ja rakenteiden hallinta sekä kirjallisen tuottamisen taito. Luetun ymmärtämisen osakokeessa luetaan eripituisia tekstejä eri tekstilajeista ja vastataan luetun perusteella erilaisiin avoimiin kysymyksiin, joihin tuotetaan tekstiä kohdekielellä. Luettavat tekstit ovat usein laajemman tekstin katkelmia. (Ylioppilastutkintolautakunta 2017, 3.)

Luetun ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksellisen tuottamisen osakokeessa luetaan erilaisia arkielämän viestejä, kuten sähköpostiviestejä tai dialogin täydennyksiä, joihin kokelaan tulee reagoida ottaen huomioon alkuperäisen viestin piirteet ja edellytykset. Sanaston ja rakenteiden hallinnan osakoe mittaa tekstin ymmärtämistä sekä keskeisten sanojen, lauseiden, rakenteiden, sanontojen ja sanaston hallintaa. Kirjallisen tuottamisen osakoe taas arvioi opiskelijan kykyä ilmaista suomeksi ajatuksiaan ja tuottaa itsenäisesti tekstiä lukion suomi toisena kielenä -oppimäärän aihepiireihin ja eheyttäviin aihekokonaisuuksiin liittyvistä teemoista. (Ylioppilastutkintolautakunta 2017, 3.)

Suomi toisena kielenä -kokeen tehtävätyyppeihin kuuluvat avoimet kysymykset, lyhyt viestinnällinen tehtävä (dialogin täydennys, kommentti tai muu lyhyt viesti), produktiivinen aukkotehtävä tai monivalinta-aukkotehtävä sekä kirjoitelma. Avoimiin kysymyksiin liittyvät luettavat tekstit

voivat olla sanoma- tai aikakauslehtitekstejä (esim. artikkeleita, raportteja, uutisia, kolumneja, yleisönosastokirjoituksia tai muita mielipidetekstejä, ilmoituksia, mainoksia, sarjakuvia, tilastoja, tutkimusreferaatteja), kaunokirjallisia tekstejä (esim. novelleja, runoja, romaani- tai näytelmäkatkelmia), tieto(kirja)tekstejä (artikkeleita, esseitä, kuvioita, kaavioita), erilaisia verkkotekstejä (esim. blogitekstejä, tiedotteita, raportteja, artikkeleita) tai näiden yhdistelmiä. (Ylioppilastutkintolautakunta 2017, 3.)

2.6 Kirjallisuusdiplomi suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tukena

Lukion S2-kirjallisuusdiplomin tavoitteena on erityisesti tukea opiskelijan suomen kielen taidon kehitystä luetun ymmärtämisen osalta, mutta diplomi tukee myös kaikkia muita kielitaidon tasojen osa-alueita. Luetun sekä kuullun ymmärrystä kehittävät diplomin kirjallisuuslistalta luettavat tai vaihtoehtoisesti äänikirjoina kuunneltavat tai elokuvina katsottavat teokset. Puhumista ja kirjoittamista taas kehittävät diplomin suorittamiseen liittyvät tehtävät.

Koska S2-kirjallisuusdiplomi on tarkoitus suorittaa lukio-opintojen aikana, siihen on sisällytetty sekä helppoja ja lyhyitä tekstejä että vaativampia ja pidempiä tekstejä. Aineistovalinnassa on otettu huomioon se, että lukion aloittavilla maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla voi olla suuriakin eroja heidän suomen kielen taidoissaan. Helpoimpia tekstejä opiskelija pystyy lukemaan jo lukion ensimmäisillä luokilla, ja vaativampia tekstejä lukion loppuvaiheessa. Diplomiin on kerätty monipuolisesti sekä kauno- että tietokirjallista aineistoa, koska suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen oleellisena osana on hyvin erilaisten tekstien ymmärtäminen ja tulkinta.

Lukion S2-kirjallisuusdiplomin laadinnan tuloksena diplomille annettiin keväällä 2018 Oulussa oma kurssikoodi S211. Diplomi suoritetaan siis Oulussa koulukohtaisena syventävänä kurssina, ja sille on laadittu oma kurssikuvauksensa Oulun lukioiden OPS:iin lukion S2-opettajien toimesta (Läksy, sähköpostiviesti 9.8.2018). Varsinainen opiskelijoille jaettava diplomi on sama, kuin lukion perusdiplomi, mutta diplomin suorittavat opiskelijat saavat diplomin mukana lisälehden, josta käy ilmi, että opiskelija on suorittanut nimenomaan lukion S2-diplomin.

3 OULUN KAUPUNGINKIRJASTO

Tämän työn toimeksiantaja on Oulun kaupunginkirjasto. Se toimii 24 kirjaston lisäksi kolmessa kirjastoautossa, ja sen kokoelma koostuu noin miljoonasta teoksesta. Lainoja kertyy vuosittain noin 3,6 miljoonaa ja kävijämäärät nousevat vuosittain lähes kahteen miljoonaan. (Oulun kaupunki 2018g.) Oulun kaupunginkirjasto on osa OUTI-kirjastokimppaa, johon kuuluvat Oulun lisäksi Hailuoto, Ii, Kempele, Kuusamo, Liminka, Lumijoki, Muhos, Pudasjärvi, Pyhäjoki, Raahe, Siikajoki, Taivalkoski, Tyrvävä sekä Utajärvi. OUTI-kirjastojen asiakas- ja aineistorekisteri sekä kirjastojärjestelmä ovat yhteiset. (Finna.fi 2018, viitattu 9.5.2018.)

Oulun asukasluvun ollessa jo yli 200 000 ja pinta-alan kasvettua vuoden 2013 kuntaliitosten myötä (Oulun kaupunki 2018h) Oulun kaupunginkirjasto palvelee hyvin laajaa aluetta ja asiakaskuntaa. Kuten koko Suomessa, myös Oulussa vieraskielisten asukkaiden osuus on ollut jatkuvassa kasvussa. Vuonna 2015 heitä oli 6873 ja vuonna 2016 luku oli kasvanut 7636 (Tilastokeskus 2018c, viitattu 7.5.2018). Tästä syystä myös maahanmuuttajille suunnatut palvelut ovat tärkeässä asemassa Oulun kaupunginkirjastossa, ja näitä palveluja kehitetään jatkuvasti.

3.1 Maahanmuuttajille suunnatut palvelut

2016 voimaan tullessa laissa yleisistä kirjastoista todetaan, että yleisen kirjaston tehtäviin kuuluvat muun muassa aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin pääsyn tarjoaminen, yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen, tietopalvelun, ohjauksen sekä tuen tarjoaminen tiedon hankintaan sekä käyttöön ja monipuoliseen lukutaitoon sekä lukemisen ja kirjallisuuden edistäminen. Lain tavoitteena on muun muassa edistää lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa sekä väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia kulttuuriin ja sivistykseen. (1492/2016 6 §.) Lisäksi yleisten kirjastojen laatusuosituksessa todetaan, että kirjaston palvelutarjonnan kehittämisessä myös erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien, tarpeet tulee ottaa huomioon (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 40-41).

Yhtenä yleisten kirjastojen perustavanlaatuisena tehtävänä on aina ollut tarjota kaikille yhtäläiset mahdollisuudet opiskeluun sekä itsensä kehittämiseen. Monikulttuurisuuden kasvaessa kirjastoilla on erityisen tärkeä rooli yhteiskunnassa (Kari & Scheie 2010, 71). Yleisten kirjastojen neuvosto

onkin kirjannut maahanmuuton sekä monikulttuurisuuden yleistymisen Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020 -dokumenttiin yhtenä kirjastojen haasteista nyt ja tulevaisuudessa (5).

Oulun kaupunginkirjasto on viime vuosina kehittänyt maahanmuuttajille ja turvapaikanhakijoille suunnattuja palvelujaan mm. Kirjasto kotouttamisen tukena -hankkeen avulla. Hankkeen tuloksena kirjasto tuotti uusia palveluesitteitä, päivitti verkkopalvelujaan sekä järjesti kirjaston henkilökunnan ja kirjaston yhteistyökumppaneiden kanssa koulutustilaisuuksia maahanmuuttaja-asiakkaisiin liittyen. (Laakso 2017, 2.) Kirjaston internetsivuilla Kirjasto eri kielillä -osiosta löytyy tietoa Oulun kaupunginkirjastosta selkosuomella, kirjaston käyttöohjeet eri kielillä, Oulun kaupunginkirjaston laatimia videoita kirjojen lainaamisesta ja palauttamisesta eri kielillä sekä linkkejä muihin maahanmuuttajille suunnattuihin kirjastojen palveluihin (Oulun kaupunki 2018c, viitattu 21.4.2018). 2017 keväällä päivitettiin myös Oulun vanha S2-kirjallisuusdiplomi peruskoulun S2-kirjallisuusdiplomiin (Karttunen & Mykkänen 2017).

Näiden lisäksi Oulun kaupunginkirjasto tarjoaa kaikille avoimia tiloja opiskeluun sekä vapaa-ajan viettoon. Kirjastolla on oma, pysyvä vieraskielinen kokoelma kirjallisuutta sekä säännöllisesti vaihtuva, Helsingin Monikielisestä kirjastosta tilattu siirtokokoelma vieraskielistä kirjallisuutta. Kielivalikoimaan kuuluvat muun muassa arabia, thai, persia, kurdi ja somali. (Oulun kaupunki 2013.) Kirjastolla järjestetään myös paljon monikulttuurisia tapahtumia. Esimerkiksi keväällä 2018 kirjaston ohjelmistoon kuului erilaisia ääneenluku- ja satutuokioita muun muassa ranskan, unkarin, italian, arabian ja venäjän kielellä, English story telling club, jossa harjoitellaan englannin kieltä tarinankerronnan muodossa, Kielikahvila – Language Cafe maahanmuuttajille suomen kielen opintojen tueksi sekä kansainvälinen lasten ja vanhempien kerho International parent & baby club (Oulun kaupunki 2018a, viitattu 7.5.2018; Oulun kaupunki 2018d, viitattu 7.5.2018). Kirjasto järjestää myös opastettuja kirjastoesittelyjä maahanmuuttajaryhmille.

3.2 Kirjastoreitti ja kirjallisuusdiplomit

Oulun kaupunginkirjaston Kirjastoreitti-toiminta on koulun ja kirjaston yhteistyötä. Jokainen oululainen koululainen kulkee kouluvuosiensa aikana kirjastoreittiä, jolloin hän pääsee käymään kirjastossa tai vaihtoehtoisesti kirjastoautossa, oppii käyttämään kirjaston apua tiedonhaussa ja saa osallistua kirjavinkkaukseen. Kirjastoreitin tavoitteena on innostaa lapsia ja nuoria lukemaan sekä auttaa heitä saavuttamaan ja ylläpitämään monipuoliset tiedonhankintataidot. Kirjastoreitti-

sivustolle on koottu tietoa ja materiaaleja lasten ja nuorten tiedonhaun opetuksen avuksi sekä lukemaan innostamisen tueksi. (Oulun kaupunki 2018f, viitattu 15.4.2018.)

Yksi tärkeimmistä kirjaston tarjoamista lukemaan innostamisen menetelmistä Kirjastoreitti-sivustolla ovat luku- eli kirjallisuusdiplomit. Jokaiseen kirjallisuusdiplomiin kuuluu sekä kirjallisuuslista, jolta luettavat teokset pääsääntöisesti valitaan, että diplomin suorittamiseen vaadittavat tehtävät. Luettuaan vaadittavan määrän teoksia sekä tehtyään niihin liittyvät tehtävät opiskelija saa joko suoraan koulultaan tai kirjastolta koulun pyynnöstä varsinaisen kirjallisuusdiplomin todistuksena sen suorittamisesta. Oulun kaupunginkirjaston kirjallisuusdiplomitarjonta on varsin laaja, ja siihen kuuluvat eskareiden Lukuhöperö-passi, alakoulun kirjallisuusdiplomi, yläkoulun kirjallisuusdiplomi, Omppu-diplomi oppilaille, joilla on lukivaikeuksia tai kielihäiriöitä, peruskoulun S2-diplomi, Oulu International School eli OIS reading diploma, lukion kirjallisuusdiplomi sekä tämän opinnäytetyön tuloksena valmistunut lukion S2-kirjallisuusdiplomi (Oulun kaupunki 2018b, viitattu 15.4.2018).

4 KIRJASTO JA TOISEN KIELEN OPPIMINEN

Lasten lukutottumusten luominen ja tukeminen jo varhaisessa vaiheessa, sekä yleisen koulutuksen tukeminen mainitaan UNESCO:n Yleisten kirjastojen julistuksessa yleisen kirjaston avaintehtäviksi (Kirjastot.fi 1997, viitattu 7.5.2018). Koulun ja kirjaston yhteistyöllä onkin jo pitkät perinteet Suomessa, ja lasten ja nuorten lukemisen edistäminen on koulun ja kirjaston yleisin yhteistyömuoto. Esimerkiksi 6-16 -vuotiaille oppilaille suunnatun Lukuinto-hankkeen arviointiraportissa todetaan, että oppilaiden lukutaitojen edistämiseksi keskeistä on erityisesti koulun ja kirjaston välisen yhteistyön tehostaminen. Lukuintoa voidaan lisätä muun muassa siten, että opettaja kiinnittää huomiota asiaan ja kannustaa ja kannattelee lukemista. Lukuintoa lisää myös se, että lukemisesta tehdään näkyvää ja sille annetaan arvo. (Kultalahti 2014, 60-61.) Nämä lukemisen edistämisen periaatteet soveltuvat hyvin myös lukion S2-opiskelijoiden lukemaan innostamiseen.

4.1 Toisen kielen oppiminen ja toisella kielellä lukemaan innostaminen

Lukion S2-kirjallisuusdiplomin laadinnan taustalla ei ole pelkästään maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden lukemaan innostaminen, vaan myös heidän toisen kielen, eli suomen kielen, oppimisen tukeminen. Toisella kielellä viitataan mihin tahansa ensikielen jälkeen opittuun kieleen, joka omaksutaan sellaisessa ympäristössä, jossa sitä kieltä puhutaan (Tieteen termipankki 2014a, viitattu 7.4.2018). Vieras kieli sen sijaan opitaan sellaisessa ympäristössä, jossa sitä kieltä ei puhuta (Tieteen termipankki 2014b, viitattu 8.5.2018).

Yksi tärkeimmistä kirjaston palveluista, joita se voi toteuttaa yhteistyössä koulun kanssa, ja jossa yhdistyvät sekä lukemaan innostaminen että kielen oppimisen tukeminen, ovat kirjallisuussdiplomit. Myös edellä mainitussa Lukuinto-hankkeessa käytettiin erilaisia lukudiplomeja lukemaan innostamisen menetelminä. Bryanin (2011,114) mukaan kirjastojen tulisikin tarjota toisen kielen opiskelijoille soveltuvaa lukemista sekä laajan lukemisen periaatteen (*extensive reading principle*) että kapean lukemisen periaatteen (*narrow reading principle*) mukaan heidän kielenoppimisensa edistämiseksi.

4.1.1 Laajan lukemisen periaate

Laajan lukemisen periaate perustuu Brianin (2011, 115) mukaan Krashenin input-hypoteesiin, jossa ajatuksena on, että kieltä ei opita, vaan se pikemminkin omaksutaan. Kielitaitoa ei siis parhaiten saavuteta opiskelemalla kieltä ja sen kielellisiä piirteitä, vaan olemalla toistuvasti tekemisissä opittavan kielen kanssa. Lisäksi Krashenin mukaan kielen omaksumista tapahtuu silloin, kun me ymmärrämme kieltä, jossa on sellaisia rakenteita, jotka ovat hieman senhetkisen osaamisemme yläpuolella. Tämä johtuu siitä, että emme pelkästään käytä kielellistä kompetenssiamme kielen ymmärtämiseen, vaan myös meihin kohdistetun kielen asiayhteyttä ja aikaisempaa tietoaamme maailmasta. (Krashen 2009, 21.)

Bryan (2011, 115) viittaa Krasheniin todetessaan, että laajan lukemisen periaatteen mukaan kieltä oppiakseen opiskelijan tulisi lukea niin paljon kuin mahdollista, ja valita kirjat oman mielenkiintonsa mukaan laajasta ja monipuolisesta valikoimasta. Kirjojen kielen tulisi olla opiskelijan tason mukaista tai hieman vaativampaa, mutta toisaalta tarpeeksi helppoa, jotta opiskelija ei turhautuisi kirjojen lukemiseen. Lukemisen tulisi myös olla nautinnollista. Useat tutkimukset ovatkin Bryanin mukaan osoittaneet, että laajan lukemisen periaatteen noudattaminen parantaa sekä toisen kielen opiskelijoiden luku- että kirjoitustaitoja. (2011, 115.)

1980-luvulla laadittiinkin useita laajan lukemisen ohjelmia (*Extensive Reading Programmes, ERP*), ja Bryan viittaa Dayhin sekä Hitosugiin ja Dayhin listatessaan näiden lukuohjelmien periaatteita:

- Luettava materiaali on helppoa.
- Valittava materiaali on monipuolista ja käsittelee erilaisia aiheita.
- Opiskelijat valitsevat itse, mitä haluavat lukea.
- Opiskelijat lukevat mahdollisimman paljon.
- Lukemisen tarkoituksena on lukunautinto, tiedonhankinta tai ymmärryksen saavuttaminen.
- Lukeminen on itsessään palkinto.
- Lukunopeus on yleensä nopeampaa kuin hitaampaa.
- Lukeminen tapahtuu yksin hiljaisuudessa.
- Opettajat ohjaavat oppilaitaan.
- Opettaja on lukemisen roolimalli. (2011,115.)

Laajan lukemisen periaatteelle on keskeistä se, että lukemisen ei tulisi olla vaikea tehtävä, joten luettavien kirjojen tulisi sisältää mahdollisimman vähän vieraita sanoja. Valittavan materiaalin ei lisäksi tarvitse koostua pelkästään kirjoista. Bryanin mukaan Day ja Bamford toteavat, että lukemista voi tapahtua myös esimerkiksi opettajan ääneen lukemana ja opiskelijoiden tulee

keskustella kirjojen sisällöstä, viestistä tai merkityksestä; ei kirjan kielestä itsessään. (2011, 115-116.)

Bryan (2011, 116) viittaa lisäksi Lauferiin ja Coadyyn muistuttaessaan, että laajan lukemisen periaate soveltuu parhaiten niille toisen kielen opiskelijoille, joilla on jo perussanasto hallussaan toisesta kielestä. Siksi kirjallisuudiplomi soveltuu hyvin lukion S2-opiskelijoille kielen oppimisen tueksi. Bryan huomauttaa myös, että tutkijat ovat samaa mieltä siitä, että laajan lukemisen periaate on tehokas keino sanavaraston kartuttamiseen, muttei välttämättä tehokkaampi kuin suora kielenopetus (2011, 116). Tästä syystä onkin tärkeää, että opiskelijan kielitaidon kehittymistä tuettaisiin mahdollisimman monipuolisesti.

4.1.2 Kapean lukemisen periaate

Kapean lukemisen periaate on laajan lukemisen periaatteen osa-alue. Bryan viittaa Chohun, Ahniin ja Krasheniin, jotka määrittelevät kapean lukemisen periaatteen sellaiseksi lukemisen tavaksi, jossa opiskelija valitsee luettavaa kirjallisuutta joko pelkästään yhdestä genrestä, yhdestä aiheesta tai yhdeltä kirjailijalta. Bryanin mukaan Gardner selittää tämän menetelmän toimivuuden toisen kielen oppimisessa johtuvan siitä, että saman kirjailijan kirjoittamat kirjat tai samaa aihetta käsittelevät kirjat todennäköisesti toistavat samankaltaisia sanoja ja rakenteita, jolloin kirjojen sanastoa on helpompi oppia ja kieltä helpompi omaksua. Gardnerin mukaan toisen kielen oppimisen kannalta kaunokirjalliset teokset ovat tehokkaampia, kun niillä on sama tekijä, ja tietokirjalliset teokset tehokkaampia, kun niitä yhdistää sama teema. (Bryan 2011, 117.)

4.2 Kirjastojen rooli toisen kielen oppimisessa

Kirjastojen on hyvä tiedostaa kohdekielellä lukemisen hyödyllisyys toisen kielen oppimisessa, jolloin kirjastot pystyvät tarjoamaan paremmin kohdistettuja ja hyödyllisiä palveluja toisen kielen opiskelijoille. Toisen kielen opiskelijat tarvitsevat pääsyn monipuoliseen, nautinnolliseen ja kattavaan aineistoon, joista he voivat itse valita luettavaa materiaalia omien mieltymystensä sekä oman osaamistasonsa mukaan. (Bryan 2011, 118.) Myös lukion S2-kirjallisuudiplomin laadinnassa on pyritty noudattamaan erityisesti laajan, mutta myös mahdollistettu kapean lukemisen periaate.

Kirjallisuussdiplomin lukulistaan on koottu mahdollisimman monipuolista materiaalia, sekä kauno- että tietokirjallisuutta, ja opiskelijat voivat itse valita haluamansa teokset listalta, johon on valmiiksi koottu nimenomaan maahanmuuttajille soveltuvaa, helppolukuisempaa materiaalia. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus halutessaan valita kirjoja listan ulkopuolelta sopimalla tästä opettajan kanssa, jolloin he voivat lukea teoksia samankaltaisista aiheista tai saman kirjailijan kirjoittamia teoksia kapean lukemisen periaatteen mukaisesti. Myös diplomin suorittamiseen liittyvät tehtävät keskittyvät laajan lukemisen periaatteen suositusten mukaan kirjojen sisältöihin ja merkityksiin eivätkä kirjan kieleen.

5 LUKION S2-KIRJALLISUUSDIPLOMIN TOTEUTTAMINEN

Ajatus lukion S2-kirjallisuussdiplomien laadinnasta lähti alun perin liikkeelle Oulun Merikosken lukion S2-opettajan Päivikki Läksyn ehdotuksesta. Diplomien työstäminen alkoi Oulun pääkirjastolla 13.3.2018 pidetyllä tapaamisella, jossa olivat läsnä opinnäytetyön tekijän lisäksi Läksy sekä kirjastolta Teija Heikkinen ja Elina Kauppinen, joka poistui tapaamisen alkuvaiheessa. Keskustelussa tuli aluksi ilmi se, että Oulun kaupunginkirjasto hyötyisi palveluidensa kehittämisessä siitä, jos heillä olisi enemmän tietoa Oulun lukiodien S2-oppilaista. Esille tulivat mm. seuraavat kysymykset: paljonko S2-oppilaita on Oulussa, millainen S2-oppilaiden suomen kielen taso on, millaisesta kielitaustasta he tulevat, mitä kirjastopalveluja he tarvitsevat sekä mitkä olisivat parhaat S2-oppilaiden lukemaan innostamisen menetelmät. Lisäksi keskustelimme tapaamisessa S2-opetuksesta ja kursseilla käytettävästä kaunokirjallisuudesta.

Päivikki Läksy oli tehnyt itselleen oman versionsa lukion S2-kirjallisuussdiplomista, ja kävimme läpi niitä periaatteita, joiden perusteella hän oli valinnut 11 teosta diplomiin. Läksyn mukaan S2-diplomia laadittaessa tulisi ottaa huomioon, kuinka suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaine on opiskelijoille iso ja työläs aine. Kaikki kaunokirjallinen materiaali on heille haastavaa, joten hänen mielestään noin 10 luettavaa kirjaa olisi hyvä määrä lukudiplomin suorittamiseksi. Lisäksi diplomien kirjallista laadittaessa tulisi huomioida se, kuinka S2-opiskelijoilla voi olla huomattavia kulttuurisia eroja lukemisessa. Esimerkiksi osalla opiskelijoista ei välttämättä ole juuri kirjallista perinnettä kotimaassaan, joten tästä johtuen monet S2-opiskelijat eivät ole lukeneet juuri mitään kirjallisuutta Suomeen tullessaan. Läksy huomautti myös, että kirjallisuussdiplomiin liittyviä tehtäviä suunnitellessa tulee ottaa huomioon, että suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -aineen ryhmäkoot ovat usein todella pieniä, joten tiettyjen tehtävien toteuttaminen voi olla haastavaa järjestää käytännössä, kuten esimerkiksi teoksen dramatisointi tai väittely.

Luettavien teosten valinnassa Läksy korosti sitä, että S2-opiskelijoilla on usein vaikeuksia hahmottaa tekstiä, jossa on eri syvyytetasoja tai monimerkityksellisyyttä. Valittujen teosten tulisi siis olla sellaisia, joiden teksti on sananmukaista juonen kanssa. Tasoerotteita (helpot, keskitasoiset ja haastavat) ei hänen mielestään kannattaisi lukiolaisten S2-diplomin kanssa käyttää, kuten peruskoulun S2-diplomin kanssa oli tehty. Kirjoja tulisi Läksyn mukaan valita eri aikakausilta sekä niiden tulisi käsitellä eri kulttuureja. Sekä pohjoismaista että suomalaista perinnettä olisi hyvä sisällyttää kirjallistaan. Kirjoja, joista on myös tehty elokuva voisi ottaa mukaan listaan, jolloin

oppilaat voisivat halutessaan katsoa ainakin yhden elokuvaversion kirjan lukemisen sijaan. Kirjallisuussidiplomiin voitaisiin etsiä esimerkiksi sopivia romaaneja, sarjakuvia, novelleja, runoja, lauluyriikkaa tai musiikkia sekä näytelmiä, ja ne voitaisiin jaotella listaan genreittäin, jolloin oppilaat valitsisivat jokaisesta ryhmästä yhden teoksen luettavaksi. Tällöin oppilaat tutustuisivat monipuolisesti erilaiseen aineistoon. Pohdimme myös selkokirjojen käyttöä diplomissa sekä selkokirjojen lukemisen hyödyllisyyttä opiskelijoiden suomen kielen oppimisen ja suomen kielellä pärjäämisen kannalta.

Lopuksi keskustelimme siitä, kuinka lukion S2-diplomille pitäisi asettaa selkeä tavoite, joka ohjaisi diplomin laadintaprosessia. Tavoitteen tulisi kulkea käsi kädessä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineen tavoitteen kanssa. Diplomin tulisi ainakin innostaa oppilaita lukemaan sekä tukea heitä suomen kielen oppimisessa. Ennen kaikkea S2-kirjallisuussidiplomin tulisi olla opiskelijoille hyödyllinen heidän suomen kielellä selviytymisen kannalta tulevaisuudessa, sekä sen tulisi rikastuttaa opiskelijan kulttuurillista tietämystä ja osaamista. Diplomin laadinnassa voitaisiin käyttää vertailukohtana keväällä 2017 päivitettyä yläkoulun S2-kirjallisuussidiplomia sekä vastikään keväällä 2018 laadittua lukion kirjallisuussidiplomia.

5.1 Kysely Oulun lukioiden S2-opettajille

Ensimmäisen tapaamisen tuloksena päätettiin laatia kaikille Oulun päivä-, etä- ja aikuislukioiden sekä aikuislukioon valmistavan koulutuksen opettajille kysely (ks. liite 1). Kyselyn tarkoituksena oli kerätä kirjallisuussidiplomin laadintaa varten tietoa Oulun lukioiden suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opiskelijoista sekä -opetuksesta ja hyödyntää S2-opettajien asiantuntemusta kirjallisuussidiplomin teosten sekä diplomin suorittamiseen vaadittavien tehtävätyyppien valinnassa. Kysely toteutettiin huhtikuussa 2018 Google Forms -lomakkeen avulla, koska se sopi hyvin laadullisen kyselyn lomakepohjaksi, ja se tarjosi helposti vastattavan pohjan opettajille.

Kyselyyn vastasi kaksi S2-opettajaa viidestä. Molemmat vastaajat olivat jo aikaisemmin tutustuneet Oulun kaupunginkirjaston kirjallisuussidiplomeihin, ja toinen heistä oli myös hyödyntänyt niitä S2-opetuksessaan. Kyselyyn vastanneilla opettajilla oli S2-opiskelijoita per kurssi keskimäärin kymmenen tai hieman sen alle. Opiskelijoiden suomen kielen tason osaamista kuvattiin vaihtelevaksi, ja opiskelijat eivät välttämättä suorita kaikkia suomen kielen opintoja samassa koulussa saman opettajan kanssa, joten oppilaan kehityksen seuraaminen on välillä tästä syystä

haastavaa. Vastauksissa kerrottiin kuitenkin, että kehitystä toki tapahtuu, ja tavallisesti opiskelijoiden suullinen taito voi olla todella hyvä, mutta lukutaito on selvästi heikompi.

Kyselystä kävi ilmi myös se, että kyselyyn vastanneiden opettajien suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kursseilla luetaan kotimaista kirjallisuutta, jopa kokonaisia romaaneja. Lisäksi luetusta kirjallisuudesta on pidetty suullisia esityksiä tai kirjallisuuskeskusteluja tai niistä on kirjoitettu lukupäiväkirjoja. Yhdellä toisen vastanneen opettajan pitämällä kurssilla opiskelijat esittelevät myös omasta kulttuuristaan peräisin olevan teoksen.

Vastausten perusteella kirjasto voisi opettajien mielestä tukea S2-opiskelijoiden suomen kielen opintoja laatimalla juuri lukion S2-lukudiplomin sekä lisäksi kokoamalla vinkkilistoja helpohkoista suomenkielisistä teoksista esimerkiksi tietyille lukiokursseille. Listojen teosten pitäisi myös löytyä helposti kirjastosta. Kirjallisuusdiplomin kirjalistaan voisi sisällyttää materiaalina kaunokirjallisuutta, elokuvia, runoja tai laululyriikkaa, sarjakuvia, selkokirjoja, äänikirjoja, näytelmiä, satuja, e-aineistoa sekä tietokirjallisuutta.

Vastanneiden opettajien mielestä lukion S2-kirjallisuusdiplomissa pitäisi ehdottomasti olla vaihtoehtona myös selkokirjoja, koska monille kokonaisen kaunokirjallisen teoksen lukeminen ainakin lukion alkuvaiheessa voi tuottaa valtavia vaikeuksia. Runot tai laululyriikka sopisivat hyvin kirjalistaan, sillä monen S2-opiskelijan omassa kulttuurissa ne ovat hyvin keskeisiä, joten nämä opiskelijat ovat aidosti kiinnostuneita runoudesta. Yhden kirjan lukeminen omalla äidinkielellä, kuten peruskoulun S2-kirjallisuusdiplomissa on mahdollista, sopisi myös toisen opettajan mielestä lukion S2-kirjallisuusdiplomiin, sillä se kannustaisi opiskelijaa säilyttämään myös oman äidinkielenä kirjallisen taidon.

Teosehdotuksia kysyttäessä toinen kyselyyn vastannut opettaja ehdotti Aleksis Kiven Seitsemän veljestä -teosta sekä Kalevalaa jossain muodossa. Sopivaksi määräksi luettavia teoksia opettajat arvioivat 10-12 teosta, ja tehtävätyypeiksi suositeltiin samankaltaisia tehtäviä, kuin lukion äidinkielessä suoritettavassa kirjallisuusdiplomissa on. Sopiviksi tehtävätyypeiksi mainittiin myös sellaiset tehtävät, joissa ei välttämättä tarvitse kirjoittaa paljon, kuten teoksista kertominen, kirjavinkkaukset, piirtäminen ja vlogin pitäminen.

5.2 Kirjallisuuslistan sekä tehtävien koostaminen

Diplomin kirjallisuuslistan koostaminen aloitettiin pian aloitustapaamisen jälkeen. Aluksi kirjaston henkilökuntaa pyydettiin lähettämään listaa varten lukion S2-opiskelijoille sopivia teosehdotuksia. Ehdotuksia saatiinkin muutamia, ja lisäksi näiden joukkoon opettajilta tulleet ehdotukset sekä omat teosehdotukseni. Käytin sopivia teoksia valitessani hyödyksi erityisesti Kirjasammon nettisivuilta löytyviä "kirjahyllyjä" lyhyistä tai helppolukuisista kirjoista, kuten myös Kirjasammon kuvauksia kirjoista yleensäkin sekä eri lähteistä löytyviä kirja-arvosteluja. Tavoitteena oli valita kirjallisuuslistalle kielellisesti selkeitä ja suhteellisen lyhyitä teoksia sekä ottaa mukaan omaksi osiokseen kirjoja eri kulttuureista. Yhtenä tärkeänä kriteerinä teosvalinnassa oli myös se, että diplomilistan kirjoja piti olla saatavilla OUTI-kirjastoista useampaa kappaletta. Ehdotetut kirjat jaoin tässä vaiheessa eri kategorioihin niiden genren tai aihepiirin mukaan.

Tällä tavalla muodostunut alustava kirjalista toimitettiin kirjastolle kommentoitavaksi, ja listaa täydennettiin ja sieltä poistettiin mm. liian vaikeiksi katsottuja ja liikaa murretta sisältäviä teoksia sekä liian synkissä aihepiireissä liikkuneita kirjoja. Kommentteja ja lisäehdotuksia saatiin tässä vaiheessa erityisesti tietopalvelun henkilökunnalta sekä lasten ja nuorten osaston työntekijöiltä. Diplomiin haluttiin mielellään koota iloisia, valoisia ja positiivisia aiheita käsitteleviä kirjoja, muttei kaikkia rankempiakaan aiheita käsitteleviä teoksia karsittu toisaalta pois; varsinkin jos kirja sopi muuten hyvin diplomin monikulttuurisuusteemaan. Arvioimme, että sopiva määrä kirjoja jokaista kategoriaa kohden olisi 6-10 kirjaa. Kaikki näytelmäteokset päätettiin tässä vaiheessa poistaa, sillä niiden kieli oli kommenttien perusteella liian vaikeaselkoista. Listaani lisättiin kommenttikierroksen perusteella paljon kirjoja nuorten sekä nuorten aikuisten kirjojen puolelta.

Tämän jälkeen jäljelle jääneet teosehdotukset koottiin yhteen ja lainattiin valmiiksi kirjaston työkortille seuraavaa tapaamista varten. Listaa hiottiin vielä selailemalla kirjastosta löytyvää aineistoa sekä lisäämällä ja poistamalla muutamia teoksia. Teoksia kirjastossa selatessani hyödynsin parhaani mukaan soveltaen ja arvioiden erityisesti niin kutsuttua viiden sormen sääntöä. Säännön mukaan kirjan keskeltä otetaan sattumanvaraisesti yksi sivu, jota aletaan lukemaan. Jos yhdeltä sivulta löytyy enemmän kuin viisi tuntematonta sanaa, niin kirja on todennäköisesti liian haastava lukijalle. (Padak & Rasinski 2007, 351.)

Tässä vaiheessa kävi selkeästi ilmi se, että selkokielisen kirjallisuuden täytyisi olla tärkeä osa diplomien kirjallisuuslistaa, sillä monet kaunokirjalliset teokset ovat yksinkertaisesti kielellisesti liian

haastavia suurimmalle osalle maahanmuuttajalukiolaisista. Lisäksi ensimmäisen tapaamisen jälkeisessä kirjaston henkilökunnan kanssa käydyssä sähköpostikeskustelussa päätettiin melko aikaisessa vaiheessa, että lukion S2-kirjallisuusdiplomin suorittamiseen liittyvät tehtävät pidetään samana, kuin lukion perusdiplomissa. Näiden tehtävien katsottiin olevan sellaisenaan tarpeeksi monipuolisia ja tarkoituksenmukaisia myös lukion S2-opiskelijoille.

5.3 Toinen tapaaminen ja kirjojen valinta

Kesäkuun alussa järjestetyssä toisessa tapaamisessa olivat läsnä opinnäytetyön tekijän lisäksi kyselyyn vastanneet opettajat sekä Anne Vesala, Elina Kauppila ja Teija Heikkinen kirjastolta. Kävimme tapaamisessa lyhyesti läpi kaikki tähän mennessä ehdotetut kirjat. Keskustelimme kirjoista ja selailimme niitä läpi, ja lopulta karsimme listalta pois opettajien näkemysten mukaan turhan vaikealukuiset tai vaikeaa sanastoa sisältävät kirjat. Tässä vaiheessa kirjalista alkoi jo näyttää valmiimmalta.

Saimme opettajilta vielä muutamia yksittäisiä kirjaehdotuksia, ja toiveena heillä oli lisätä listalle vielä monipuolisemmin eri maiden kirjallisuutta. Opettajat toivoivat tätä, sillä lukion S2-diplomin suorittaminen ei pelkästään tarjoa maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille tukea suomen kielen oppimiseen, vaan myös tilaisuuden tutustua länsimaiseen kirjalliseen kulttuuriin, joka voi olla monelle heistä entuudestaan täysin tuntematonta. Laululyriikkaan ehdotetut yksittäisten lauluntekijöiden teokset päätettiin vaihtaa kokoelmateoksiin, joissa olisi koottuna yksiin kansiin suosittuja musiikkikappaleita sanoituksineen, joista opiskelijat voisivat esimerkiksi valita muutamia kappaleita kuunneltaviksi ja luettaviksi.

Tapaamisen jälkeen etsittiin vielä lisää teoksia kirjalistalle opettajien ehdotusten perusteella ja lainattiin myös nämä viimeiset ehdotukset kirjaston työkortille. Kauppila toivoi lisäksi, että opinnäytetyön tekijä voisi etsiä, löytyisikö internetistä sellaisia nuorille tai aikuisille suunnattuja verkkosivuja, joista löytyisi kirjallisuutta eri kielillä, ja jotka voisi linkittää kirjaston nettisivuille valmiin kirjallisuusdiplomin rinnalle, kuten peruskoulun S2-diplomin kanssa on tehty. Tällaisia sivustoja löytyikin muutamia, ja lukion S2-kirjallisuusdiplomin nettisivuille lisättiin linkit seuraaville sivustoille: Bilinguis, Interlineary Library, LibriVox, Project Gutenberg sekä Unite for Literacy. Kyseisiltä sivuilta löytyy kirjallisuutta eri kielillä joko äänikirjoina tai luettavina teksteinä.

5.4 Kolmas tapaaminen ja kirjallisuuslistan viimeistely

Viimeinen tapaaminen diplomin työstämisen merkeissä pidettiin Oulun pääkirjastolla kesäkuun lopussa, ja paikalla olivat opinnäytetyön tekijän lisäksi Elina Kauppila sekä Anne Vesala. Tässä tapaamisessa käytiin vielä läpi viimeisimmät uudet ehdotukset ja otettiin muutamia yksittäisiä teoksia lisää listalle niihin kategorioihin, jotka vielä kaipasivat täydennystä. Tapaamisessa päätettiin, että diplomin suorittamiseksi opiskelijan täytyy lukea 12 teosta, joista kolme voi joko kuunnella äänikirjana tai katsoa elokuvana.

Elokuvien suhteen päätettiin, että elokuvan katsominen teoksen lukemisen vaihtoehtona tarjotaan myös muiden kuin suomenkielisten elokuvien kohdalla. Kuten tässä työssä on jo aikaisemmin mainittu, diplomin tarkoituksenahan ei ole pelkästään suomen kielen harjaannuttaminen, vaan myös tutustuminen länsimaiseen kulttuuriin. Lisäksi tapaamisessa sovittiin, että opiskelija voi halutessaan lukea yhden omakielisen kirjan osana diplomisuoritusta.

Kirjallisuuslistan eri kategorioiden otsikot päätettiin pitää yksinkertaisina, genreen tai aiheeseen viittaavina otsikoina, koska tällaisen jaottelun katsottiin olevan selkeä kohderyhmää ajatellen. Kategorioiden lopullisiksi otsikoiksi muodostuivat Satuja, Sarjakuvia, Lyhyitä kertomuksia, Klassikoita maailmalta, Suomalaista kirjallisuutta, Tarinoita eri kulttuureista, Nuorten elämää, Fantasiaa, jännitystä ja yliluonnollisia tarinoita, Laululyriikkaa, Runoja ja Tietokirjoja. Tapaamisessa myös muokattiin jonkin verran Kirjastoreittiin jo lisättyä lukion S2-kirjallisuusdiplomisivua lisäämällä sinne kuvaus diplomin suorittamistavasta (ks. liite 2).

Tapaamisen jälkeen kirjalistan kirjojen lyhyitä kuvauksia viimeisteltiin teoksia paremmin kuvaileviksi ja houkuttelevammiksi sekä kieleltään selkeämmiksi maahanmuuttajille. Kirjojen loppuun kirjoitettiin vielä maininta siitä, millä muilla kielillä teos löytyy OUTI-kirjastojen kokoelmista. Lukion tehtävälistalle lisättiin erillisiä laululyriikkaan liittyviä tehtäviä omaksi osiokseen, koska lukion perusdiplomin tehtävät eivät sinällään soveltuneet hyvin laululyriikkaan. Tehtävät erotettiin muista tehtävistä lisäämällä niihin S2-merkintä, sillä lukion perusdiplomin kirjalistassa ei ole laululyriikkaa vaihtoehtona (ks. liite 4).

S2-diplomin kirjallisuuslista lähetettiin heinäkuun alussa vielä viimeisen kerran kirjastolle kommentoitavaksi. Kommentteja elokuun alkuun mennessä saatiin kuitenkin vain muutamia, eikä näiden perusteella diplomiiin tehty suuria muutoksia. Elokuussa varmistettiin vielä opettajilta, että

diplomin S211-kurssin kuvausteksti lisätään Oulun lukioiden OPS:iin. Vielä viimeisten tarkistusten ja korjausten jälkeen valmis kirjalista julkaistiin Kirjastoreitti-sivustolla elokuun alussa (ks. liite 3).

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli laatia toimiva ja maahanmuuttajataustaisia lukiolaisnuoria lukemaan innostava S2-kirjallisuusdiplomi. Työn tietoperustassa käsittelin lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, työn toimeksiantajaa sekä toisen kielen oppimista ja kirjaston roolia siinä. Työn toiminnallinen osio koostui diplomin laadinnasta Oulun kaupunginkirjastolle, jonka tukena keräsin laadullisen tutkimuksen avulla lukion S2-opettajilta tietoa S2-opiskelijoista ja heidän suomen kielen taidoistaan.

Suurin haaste diplomin työstämisen alkuvaiheessa oli hahmottaa, mitkä teokset olisivat vaikeustasoltaan sopivia maahanmuuttajalukiolaisille. Tässä auttoivat sekä lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään tutustuminen että S2-opettajilta kerätyt tiedot. Diplomin kirjavalinnoissa tasapainoteltiin jatkuvasti toisaalta helppolukuisten ja toisaalta tarpeeksi haastetta tarjoavien sekä lukiolaisnuorten elämää koskettavien teosten välillä. Opettajien sekä kirjaston henkilökunnan vinkkien avulla kehityin itse pikku hiljaa prosessin aikana siten, että teosten kielellisen vaikeustason hahmottaminen helpottui, ja uskoisin tästä olevan minulle jatkossa hyötyä ammatillisen osaamiseni kannalta maahanmuuttajille suunnattujen palvelujen tarjoamisessa.

Kaikkein aikaa vievin osuus diplomin työstämisessä oli aineiston etsiminen kirjallisuuslistalle niin verkkokirjastoa kuin fyysisesti kirjoja kirjastossa selaamalla. Kirjojen vaikeustasosta sai kaikkein parhaimman kuvan tutustumalla niihin konkreettisesti selailemalla niitä aikaisemmin mainitun viiden sormen säännön avulla. Tämä oli kuitenkin hyvin aikaa vievää, ja valtaosa selailluista kirjoista ei loppujen lopuksi soveltunut listalle.

Omat haasteensa työlle asettivat kirjaston työntekijöiden loma-ajat, jotka asettuivat opinnäytetyön työstämisen loppupuolelle, mutta jotka toisaalta asettivat selkeät tavoitteet työn valmistumisaikataululle. Yhteistyö kirjaston kanssa sujui onneksi moitteettomasti koko prosessin ajan, mikä edesauttoi työn valmistumista aikataulussaan. Diplomin laadinnan kannalta olisi ollut parempi, jos olisimme saaneet enemmän vastauksia S2-opettajille lähettämäämme kyselyyn. Kuitenkin ottaen huomioon kyselyn kohderyhmän alun perin pienen koon koimme kirjaston henkilökunnan kanssa, että opettajien näkökulma ja toiveet on huomioitu riittävästi diplomin kirjallisuuslistan sisällössä nykyiselläänkin. Jo pelkästään kahdelta kyselyyn vastanneelta opettajalta saimme valtavasti apua ja vinkkejä diplomin laadinnan tueksi.

Diplomin kirjallisuuslistaa työstäessäni huomasin nopeasti, että tietoa ja kirjavinkkejä maahanmuuttajille sopivasta kirjallisuudesta on saatavilla hyvin rajoitetusti. Kirjasammosta löytyi muutama "kirjahylly", joihin oli koottu lähinnä lyhyttä ja helppolukuista kirjallisuutta, ja hyödynsinkin näitä kirjallisuuslistaa laatiessani. Myöskään eri kirjastojen kotisivuilta en joko löytänyt maahanmuuttajille koottuja vinkkilistoja kirjallisuudesta ollenkaan, tai kaikki vinkit olivat suunnattu peruskouluikäisille maahanmuuttajille. Tästä syystä Oulun kaupunginkirjaston työntekijöiltä kootut teosehdotukset olivat arvokas lisä diplomia rakennettaessa. Uskoisin, että aikuisille sekä nuorille aikuisille maahanmuuttajille kootuille kirjallisuusvinkeille olisi kysyntää laajemminkin kirjastoissa maahanmuuttajien määrän kasvaessa jatkuvasti Suomessa.

Loppujen lopuksi diplomin laadintatyö tuntui sopivan haastavalta, ja työstin diplomin kirjallisuuslistaa mielelläni. Lisäksi diplomi saatiin valmiiksi suunnitellussa aikataulussa, joten prosessi sujui kokonaisuudessaan hyvin. Vasta aika kuitenkin näyttää, kuinka S2-oppilaat ja -opettajat ottavat kirjallisuusdiplomin vastaan, ja mitä diplomia laatiessa olisi voitu tehdä vielä paremmin.

Uskoisin, että lukion S2-kirjallisuusdiplomista on jatkossa hyötyä sekä S2-opetuksessa että kirjaston maahanmuuttaja-asiakkaille suunnatussa työssä, sillä diplomilista toimii myös eräänlaisena vinkkilistana helppolukuisemmista, suomenkielisistä teoksista maahanmuuttajille, vaikka listalla on myös vieraskielisille haasteellisempiakin teoksia. Vaikka diplomi on ensisijaisesti suunnattu lukioikäisille S2-opiskelijoille, niin listalta on helppo etsiä suositeltavaa myös aikuisempaan makuun.

Tämän työn tuloksena Oulun kaupunginkirjastolle laadittu lukion S2-kirjallisuusdiplomi on tiedettävästi ensimmäinen laatuaan Suomessa. Koska diplomi on julkisesti kaikkien saatavilla kirjaston Kirjastoreitti-palvelun kautta, niin myös muiden kuntien lukiot ja kirjastot voivat hyödyntää sitä suoraan tai laatia oman kirjallisuusdiplominsa sitä apuna ja mallina käyttäen. Jatkoa ajatellen lukion S2-diplomia on syytä kuitenkin päivittää säännöllisin väliajoin, jotta diplomi säilyisi mielenkiintoisena ja ajankohtaisena. Varsinkin selkokirjallisuusvalikoiman uskoisin kasvavan ja monipuolistuvan tulevaisuudessa, jolloin diplomia päivitettäessä selkokirjallisuus tulee todennäköisesti tarjoamaan enemmän vaihtoehtoja kirjallisuuslistalle.

Diplomin suorittajien määriä olisi mielenkiintoista seurata, jotta diplomia voitaisiin kehittää edelleen sekä arvioida sen toimivuutta. Lisäksi kirjastot voisivat pohtia, onko heidän mahdollista ja

tarkoituksenmukaista koostaa kirjastotilaan erillinen lukion S2-diplomikirjahylly, kuten esimerkiksi Oulun pääkirjastolla on tehty peruskoulun kirjallisuusdiplomin kanssa. Diplomin suorittaminen tehtäisiin lukion S2-opiskelijoille mahdollisimman helpoksi ja vaivattomaksi, jos kaikki diplomin kirjat löytyisivät samasta paikasta kirjastosta.

LÄHTEET

Bryan, S. 2018. Extensive Reading, Narrow Reading and second language learners: implications for libraries. *The Australian Library Journal*, 60 (2), 113-122. Viitattu 7.5.2018, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00049670.2011.10722583>.

Edu.fi 2018. Kielitaidon tasojen kuvausasteikko. Viitattu 12.4.2018, http://www.edu.fi/download/119698_taitotasot.pdf.

Edu.fi 2017a. Kieli avaimena oppimiseen. Viitattu 21.4.2018, http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/kieli_avaimena_oppimiseen.

Edu.fi 2017b. Maahanmuuttajaopiskelijat lukiokoulutuksessa. Viitattu 21.4.2018, http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/perustietoa_opetuksesta_ja_koulutuksesta/lukio.

Finna.fi 2018. Tietoa OUTI-kirjastoista. Viitattu 9.5.2018, <https://outi.finna.fi/Content/about>.

Kari, N. & Scheie, D. 2010. Reclaiming the "public" library. *Engaging Immigrants, Building Democracy*. Teoksessa Rothstein, P. *Boomers and Beyond: Reconsidering the Role of Libraries*. Toim. Diantha, D. S. ALA Editions. Sisäinen lähde. Viitattu 9.5.2018, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/oamk-ebooks/detail.action?docID=685384>. 71-78.

Karttunen, V. & Mykkänen, T. 2017. Suomi toisena kielenä (S2) -kirjallisuussdiplomin päivittäminen Oulun kaupunginkirjastossa. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten lukemisen edistäminen Oulussa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 21.4.2018, http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/130952/Karttunen_Viivi_Mykk%C3%A4nen_Tomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kilpeläinen, I. 2012. Harva on ilmoittanut äidinkielekseen viittomakielen. Viitattu 22.4.2018, <https://yle.fi/uutiset/3-6388961>.

Kirjastot.fi 1997. UNESCO: Yleisten kirjastojen julistus. Viitattu 7.5.2018, <http://www2.kirjastot.fi/kirjastoala/julkaisut/unesco>.

Krashen, S. 2009. Principles and Practice in Second Language Acquisition. University of Southern California. Internet Edition. Viitattu 23.6.2018, http://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf.

Kultalahti, L. 2014. Lukuinto-arviointiraportti pilotoijien kehittämishankkeista. Viitattu 7.5.2018, http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/tutkimus/kultalahti_leena_lukuinto_arviointiraportti.pdf.

Laakso, J. 2017. Kirjasto kotouttamisen tukena. Hankeraportti. Viitattu 21.4.2018, <https://www.ouka.fi/documents/78400/596635/Kirjasto+kotouttamisen+tukena.pdf/08dbbc1f-538a-4120-9892-260747820e90>.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Läksy, P. 2018. Lukion S2-kirjallisuusdiplomin kurssikuvauksesta. Lehtori, Merikosken lukio. Sähköpostiviesti 9.8.2018.

Opetushallitus 2015. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. Viitattu 5.4.2018, http://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf.

Opetushallitus 2012. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat lukiokoulutuksessa. Viitattu 5.4.2018, http://www.edu.fi/download/145303_Maahanmuuttajataustaiset_opiskelijat_lukiokoulutuksessa_2012.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Viitattu 7.5.2018, <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/OKM20.pdf>.

Oulun kaupunki 2013. Uusi Monikielisen kirjaston kokoelma pääkirjastolla. Viitattu 7.5.2018, https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/etusivu/-/asset_publisher/aaW4/content/id/3034061.

Oulun kaupunki 2018a. International parent & baby club. Viitattu 7.5.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/international-parent-and-baby-club>.

Oulun kaupunki 2018b. Kirjallisuusdiplomi. Viitattu 15.4.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/kirjastoreitti/kirjallisuusdiplomi>.

Oulun kaupunki 2018c. Kirjasto eri kielillä. Viitattu 21.4.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/kirjasto-eri-kielilla>.

Oulun kaupunki 2018d. Kirjastossa tapahtuu. Viitattu 7.5.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/tapahtumat>.

Oulun kaupunki 2018e. Merikosken lukio. Suomi toisena kielenä. Viitattu 21.4.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/merikosken-lukio/suomi-toisena-kielena1>.

Oulun kaupunki 2018f. Tervetuloa kirjastoreitille! Viitattu 15.4.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/kirjastoreitti>.

Oulun kaupunki 2018g. Tietoa kirjastosta. Viitattu 15.4.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/tietoa-kirjastosta>.

Oulun kaupunki 2018h. Tilastoja Oulusta. Viitattu 15.4.2018, <https://www.ouka.fi/oulu/oulu-tietoa/tilastoja-oulusta>.

Padak, N. & Rasinski, T 2007. Is Being Wild About Harry Enough? Encouraging Independent Reading at Home. *The Reading Teacher* 61 (4), 350-353.

Strömberg, Jari 2017. Katso oman maakuntasi tilanne: Maahanmuutto kasvattanut selvästi nuoria ikäryhmiä. Viitattu 10.6.2018, <https://yle.fi/uutiset/3-9510712>.

Tieteen termipankki 2014a. Kielitiede: toinen kieli. Viitattu 7.4.2018, http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:toinen_kieli.

Tieteen termipankki 2014b. Kielitiede: vieras kieli. Viitattu 8.5.2018, http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:vieras_kieli.

Tilastokeskus 2017. Maahanmuuttajia ennätysmäärä viime vuonna. Tieto & trendit 2/2017. Viitattu 10.6.2018, http://www.stat.fi/tietotrendit/media/uploads/lehtiarkisto/tietotrendit_2_2017.pdf

Tilastokeskus 2018a. Maahanmuuttajat väestössä. Viitattu 22.4.2018, http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_4.

Tilastokeskus 2018b. Vieraskieliset. Viitattu 22.4.2018, <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>.

Tilastokeskus 2018c. Väestö muuttujina. Alue, tiedot ja vuosi. Viitattu 7.5.2018, http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen__Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/007_ulkom_osuudet.px/table/tableViewLayout/?rxid=dc815f51-a7d0-4aec-a81a-49b8ce399d18.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väestöliitto 2018. Maahanmuuttajat. Viitattu 22.4.2018, http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/.

Yleisten kirjastojen neuvosto. Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020: Kansalaisten kirjasto - Olennainen osa suomalaista osaamista. Viitattu 22.4.2018, <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web.pdf>.

Ylioppilastutkintolautakunta 2017. Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet. Viitattu 21.4.2018, https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Koekohtaiset/fi_maa raykset_suomi_toisena_kielena_090217.pdf.

Kysely S2-kirjallisuusdiplomista

Oulun lukiodien kirjallisuusdiplomin tavoitteena on tutustuttaa opiskelija monipuolisesti kirjallisuuden maailmaan, perehdyttää kirjallisuuden eri lajeihin, kartuttaa yleissivistystä, auttaa ymmärtämään kirjallisuuden merkitystä ja kasvattaa kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin. Tavoitteena on myös ylläpitää kirjallisuusharrastusta. Diplomin suorittaminen on vapaaehtoista ja sen voi suorittaa omassa tahdissaan lukio-opintojen aikana.

Haluamme tarjota lukemaan innostamisen välineen myös S2-oppilaiden opettajille. Diplomiin tulee oma kirjalista. Tehtävissä hyödynnetään perusdiplomin tehtäviä mahdollisuuksien mukaan. Kyselyn avulla kerätään tietoa ja vinkkejä opettajilta diplomin laadintaa varten.

Linkki Oulun kaupunginkirjaston Kirjastoreitti-sivustolle: www.kirjastoreitti.fi

Nimi:

Oppilaitos tai oppilaitokset, joissa toimit opettajana:

Oletko tutustunut Oulun kaupunginkirjaston kirjallisuusdiplomeihin (www.kirjastoreitti.fi) tai käyttänyt niitä hyödyksi S2-opetuksessasi? Jos olet, niin miten?

S2-opetus ja S2-opiskelijat

1. Montako S2-opiskelijaa opettamassasi koulussa/kouluissa yhteensä on? (Jos opetat useammassa koulussa, erittele määrät kouluittain.)
2. Montako S2-opiskelijaa sinulla on keskimäärin per kurssi?
3. Miten kuvailisit S2-opiskelijoiden suomen kielen taitoa, erityisesti lukutaitoa, sekä sen kehitystä lukion aloittamisesta sen päättämiseen? (Voit käyttää kuvailusi apuna esim. kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa <https://urly.fi/We5>).
4. Oletko hyödyntänyt kaunokirjallisuutta opetuksessasi? Millä tavoin? Voit myös halutessasi kertoa mitä teoksia olette lukeneet ja käsitelleet.
5. Muita kommentteja S2-opetuksesta tai S2-opiskelijoista?

Lukion S2-opiskelijat ja Oulun kaupunginkirjaston palvelut

1. Miten kirjasto voisi innostaa lukion S2-opiskelijoita lukemaan suomenkielistä kirjallisuutta sekä tukea heidän lukutaitonsa syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi?
2. Millaisia palveluja kirjaston tulisi tarjota lukion S2-opiskelijoille heidän suomen kielen oppimisen tukemiseksi?

S2-kirjallisuusdiplomin kirjalistat

Diplomin kirjalistat pyritään rakentamaan sellaisiksi, että teokset soveltuvat eri kielitaidon tasoilla oleville oppilaille. Mukaan on mahdollista ottaa erilaista aineistoa monipuolisesti. Kirjalista ei ole täysin sitova, vaan opiskelija voi sopia opettajan kanssa myös jonkin muun teoksen lukemisesta.

1. Millaista aineistoa S2-kirjallisuussidiplomin kirjallisuuslistaan tulisi mielestäsi sisällyttää? (Esim. kaunokirjallisuus, elokuvat, runot tai laululyriikka, sarjakuvat, selkokirjat, äänikirjat, näytelmät, sadut, e-aineisto, tietokirjallisuus jne.) Kerro millaiset aineistot ovat hyviä ja miksi.
2. Peruskoulun S2-kirjallisuussidiplomin suorittamiseksi on oppilaan mahdollista lukea yksi kirja omalla äidinkielellään. Onko tämä mielestäsi hyvä periaate myös lukion S2-kirjallisuussidiplomiin? Perustele.
3. Onko sinulla mielessä joitain teoksia, joita itse ottaisit mukaan lukion S2-kirjallisuussidiplomin kirjallistalle? Voit myös kertoa miksi jokin teos olisi hyvä ottaa mukaan.

S2-kirjallisuussidiplomin suorittaminen

S2-oppilaiden sidiplomin suorittamisessa opettaja voi miettiä oppilaan kielitason mukaan, miten sidiplomi suoritetaan. Sidiplomin voi suorittaa kokonaan esimerkiksi keskustelemalla. Tulemme sisällyttämään sidiplomiin kuitenkin tehtäviä.

1. Lukion kirjallisuussidiplomissa opiskelijat lukevat 16 kirjaa lukion aikana. Mikä on mielestäsi sopiva määrä teoksia luettavaksi lukion S2-opiskelijoille?
2. Millaisia tehtävätyyppejä lukion S2-kirjallisuussidiplomin suorittamiseen liittyvään tehtäväpakettiin kannattaisi mielestäsi sisällyttää? (Vrt. lukion tehtäväpaketti: <https://urly.fi/VZV> tai yläkoulun S2-tehtäväpaketti: <https://urly.fi/VZX>.)
3. Muita kommentteja tai ajatuksia?

Tarvitsemme opettajien asiantuntemusta opiskelijoille sopivan aineiston valinnassa sekä sidiplomin suoritustehtävien miettimisessä. Järjestämme Oulun S2-opettajille toukokuussa 2018 parin tunnin tilaisuuden, jossa käydään läpi kirjallistalle tulevia kirjoja. Oletko kiinnostunut osallistumaan tähän tilaisuuteen?

Lukion S2-kirjallisuusdiplomi

S2-diplomin kirjallistalle on valittu helppolukuista kirjallisuutta. Myös monikulttuurisuus on huomioitu aineiston valinnassa.

Diplomin on tehnyt Merja Sormunen opinnäytetyönä kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelmassa Oulun ammattikorkeakoulussa.

Diplomin suorittaminen

Lukion S2-kirjallisuusdiplomiin luetaan 12 kirjaa. Kirjoja voit valita luettavaksi S2-kirjallistalta. Valitse teokset monipuolisesti eri kirjaryhmistä. Voit halutessasi valita luettavaa myös kirjallistan ulkopuolelta. Sovi tällöin luettavista kirjoista opettajan kanssa.

Lukion S2-diplomissa kolme teoksista voit kuunnella joko äänikirjana tai katsella elokuvana. Voit lukea yhden kirjoista myös omalla äidinkielelläsi. Oulun kaupunginkirjaston kokoelmista löytyy luettavaa myös harvinaisemmilla kielillä. Kirjastolla on vaihtuva kokoelma monikielisen kirjaston kautta. Kysy lisää kirjastosta!

Kirjallisuusdiplomin suoritustapa sovitaan opettajan kanssa. Kirjallisuusdiplomin suorittamisesta saa kurssimerkinnän Wilmassa ja se arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Kirjallisuusdiplomin suorittaminen huomioidaan diplomilla, joka jaetaan lukuvuoden päättöjuhlassa.

Opettajalle

S2-kirjallisuusdiplomi on koulukohtainen syventävä kurssi S211. Kurssi arvioidaan Wilmassa suoritusmerkinnällä (S).

Luettavaa voi etsiä myös yläkoulun ja lukion perusdiplomin kirjallistoilta. Myös verkossa olevia aineistoja voi hyödyntää, linkkivinkkejä sivun oikeassa reunassa.

Suoritus voi tapahtua vapaamuotoisesti keskustelemalla tai tekemällä tehtäviä. S2-diplomin suoritusohjeita voi soveltaa opiskelijan kielitaito huomioiden. Tärkeintä on lukeminen ja lukemisen nautinto sekä erilaiseen kirjallisuuteen tutustuminen. Vinkkejä suoritustehtäviksi löydät [lukion kirjallisuusdiplomin sivulta](#).

Tilaa opiskelijoille jaettavat diplomit koulukirjaston informaatiolta.

S2-diplomin materiaalit

Lukion S2-diplomin kirjallista

Tehtäväideoita löydät [lukion diplomin sivulta](#).

Oppilaille jaettava diplomi on sama kuin lukion perusdiplomissa. Tilaa diplomit koulukirjaston informaatiolta [helena.valtakorpi\(at\)ouka.fi](mailto:helena.valtakorpi(at)ouka.fi).

Kirjoja verkossa eri kielillä

[Bilinguis](#)

[Interlinear library](#)

[LibriVox](#)

[Project Gutenberg](#)

[Unite for Literacy](#)

Oulun kaupungin kirjallisuussiplomi - S2-diplomin kirjalista 2018

Oulun kaupungin lukion S2-kirjallisuussiplomi

Oulun kaupungin lukion S2-kirjallisuussiplomiin **luetaan 12 kirjaa**. Kirjoja voit valita luettavaksi tältä kirjallisuussiplomilistalta. Valitse kirjat monipuolisesti eri kirjaryhmistä.

Voit halutessasi valita luettavaa myös kirjallisuuden ulkopuolelta. Sovi tällöin luettavista kirjoista opettajan kanssa.

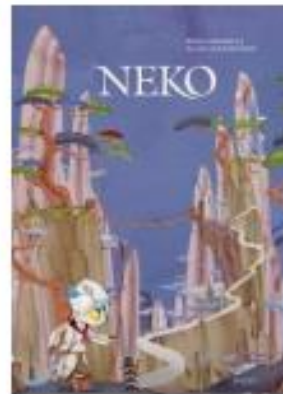
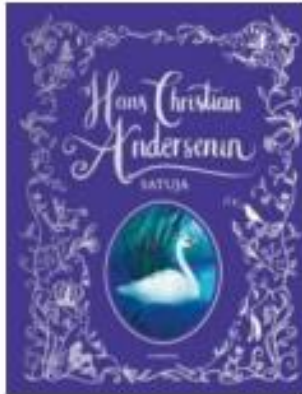
S2-diplomissa kolme teoksista voi kuunnella joko äänikirjana tai katsella elokuvana. Voit lukea yhden kirjoista myös omalla äidinkielelläsi, sovi tästäkin opettajan kanssa. Oulun kaupunginkirjaston kokoelmista löytyy luettavaa myös harvinaisemmilla kielillä. Kirjastolla on vaihtuva kokoelma monikielisen kirjaston kautta. Kysy lisää kirjastosta!

Kirjallisuussiplomin suoritustapa sovitaan opettajan kanssa. S2-diplomin suoritusohjeet ovat suuntaa antavia. Opettaja voi päättää opiskelijan kielitaito huomioiden diplomin suoritustavasta ja erilaisen aineiston hyödyntämisestä. Vinkkejä suoritustehtäviksi ja lisää ohjeista löytyy osoitteesta www.kirjastoreitti.fi

S2-diplomin kirjaryhmät:

1. Satuja
2. Sarjakuvia
3. Lyhyitä kertomuksia
4. Klassikoita maailmalta
5. Suomalaista kirjallisuutta
6. Tarinoita eri kulttuureista
7. Nuorten elämää
8. Fantasiaa, jännitystä ja yliluonnollisia tarinoita
9. Lauluryiikkaa
10. Runoja
11. Tietokirjoja

1. Satuja

Andersen, Hans Christian: Keisarin uudet vaatteet. Satu turhamaisesta keisarista, jonka olisi pitänyt luottaa omaan mielipiteeseensä. **TAI Pieni merenneito.** Merenneito rakastuu prinssiin ja on valmis luopumaan kauniista äänestään saadakseen jalat ja päästäkseen prinssin luo. **TAI jokin muu Andersenin satu.**

Grimmin veljekset: Pieni Punahilkka. Satu tytöstä, joka kohtaa ison pahan suden matkalla isoäidin luo. **TAI Hannu ja Kerttu.** Satu rohkeista sisaruksista, jotka löytävät metsästä noidan piparkakkutalon. **TAI jokin muu Grimmin satu.**

Jansson, Tove: Muumipapan urotyöt. Muumipapan muistelmissa vakaasta perheenisästä kuoriutuu seikkailija, joka jo nuorena ottaa kohtalon omiin käpäliinsä karkaamalla löytölasten kodista. **TAI jokin muu muumisatu.**

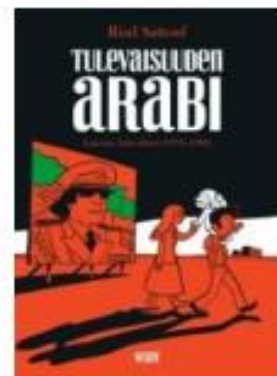
Liksom, Rosa: Neko. Kirja kertoo samurai Nekosta, joka koulutetaan ninjasoturiksi, ja joka suojelee kyläläisiä julmaa läänitysherra Toranagaa vastaan. *(Kirja löytyy myös venäjäksi)*

Topelius, Zacharias: Adalmiinan helmi. Prinsessa Adalmiina saa lahjaksi helmen, joka tekee hänestä kauniin, rikkaan ja viisaan. Mitä tapahtuu, kun helmi katoaa? *(Kirja löytyy myös ruotsiksi)* **TAI jokin muu Topeliuksen satu.** *(Esim. Sampo Lappalainen löytyy useammalla kielellä: saksa, kurdi, farsi/persia, saame.)*

Kokko, Yrjö: Pessi ja Illusia. Satu peikosta ja keijukaisesta, joista tulee ystäviä. Selkokirja. *(Kirja löytyy myös saksaksi)*

TAI jokin muu satukirja

2. Sarjakuvia

Ahonen, JP: Perkeros. Toiminnallinen ja humoristinen sarjakuvaromaani aloittelevasta avantgarde-bändistä. *(Sarjakuva löytyy myös ruotsiksi ja englanniksi)* **TAI Pelinavaus.** Opiskelijoista koostuva kaveripiiri kasvaa fyysisesti ja yrittää kehittyä henkisesti sarjan aikana. **TAI jokin muu Villimpi Pohjola –sarjan osista.** *(Villimpi Pohjola 1 ja 2 albumit sisältävät englanninkielisen käännöksen suomen lisäksi.)*

Alice, Alex: Siegfried. Kiehtova sarjakuva jumalista, jättiläisistä ja ihmisistä.

Hermann: Bois-Mauryn Tornit: 1, Babette. Vaeltava keskiaikainen ritari Aymar de Bois-Maury pyrkii uskollisen aseenkantajansa Olivierin kanssa saamaan takaisin menetetyt maansa ja linnansa. *(Sarjakuva löytyy myös englanniksi)*

Nyyssölä, Sami: 24 Päivää. Irakilaisten turvapaikanhakijoiden tarinoita 24 päivän mittaisesta pakomatkasta Suomeen. *(Sarjakuva löytyy myös englanniksi)*

Raassina, Marko: Kalevala. Vaka V. Väinämöisen, Ilmarisen Sefon, Lemminkäisen Ahdin ym. suomalaisten kansallissankarien hahmot ovat saaneet nykylukijalle sopivan ulkoasun.

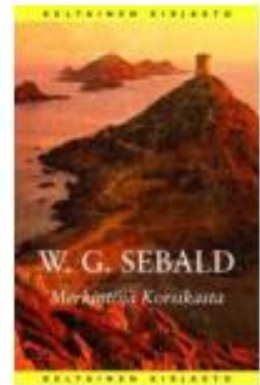
Sattouf, Riad: Tulevaisuuden Arabi: 1, Lapsuus Lähi-idässä. Omaelämäkerrallinen sarjakuvaromaani. Huumorin sävyttämä sarjakuva kertoo vaalean pikkupojan ja hänen perheensä elämästä kahden kulttuurin välissä 1980-luvun Ranskassa ja Lähi-idässä. **TAI** jokin sarjasta.

Sokka, Juhani: Playmore. Todelliselle peliharrastajalle pelaaminen on elämää ja kaikki muu on vain häiriöitä ruudulla. Tämän tietää myös John Playmore ystävineen.

Takalo, Tiitu: Minä, Mikko ja Annikki. Omaelämäkerrallinen rakkaustarina ja remonttipäiväkirja, mutta se kertoo myös pienen kylän kasvutarinan maan merkittävimäksi teollisuuskaupungiksi.

TAI jokin muu sarjakuva

3. Lyhyitä kertomuksia

Adichie, Chimamanda Ngozi: Huominen on liian kaukana. Tarinoissa kuvataan nigerialaisen naisen asemaa tavalla, joka tekee köyhyydestä, korruptiosta ja sensuurista käsinkosketeltavaa. (Kirja saatavilla myös englanniksi: *The thing around your neck*).

Hellman, Sonja ja Sanna Kangasluoma: Naiset ilman maata. Viisitoista kertomusta. Haastatteluihin perustuvat tarinat nostavat kuuluviin maahanmuuttajanaisten elämäntarinoita yhdeksästä eri maasta.

Hämäläinen, Karo ja Salla Simukka: Luokkakuva. Joukko koskettavia ja hauskoja tarinoita nuorten elämästä.

Istanbul-kirja: Tarinoita Bosporin Rannalta. Kaksitoista novellia Turkin eturivin kirjailijoilta.

Jotuni, Maria: Rakkautta. Novelleissa kuvataan joko pettyneitä tai älykkäitä naisia ristiriitatilanteissa. Mies ja yhteiskunnan arvot ovat tärkeä osa ongelmaa.

Lindén, Zinaida: Rakkaus kolmeen appelsiiniin. Novellikokoelma tarkastelee ihmisiä eri maissa, poissa kotoaan ja matkoilla ympäri maailman. Yhteistä kaikille tarinoille on uhat ja katastrofit yksityiselämän ongelmista Fukushima ydinvoimalaonnettomuuteen.

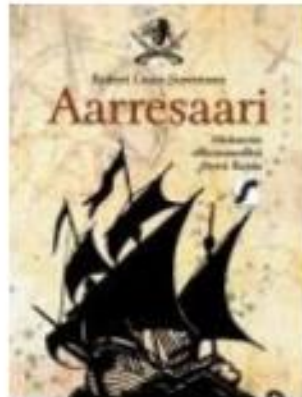
Panttivanki ja muita kertomuksia. 34 suomalaisten kirjailijoiden kirjoittamaa tekstiä, joita yhdistää nuoruus. Selkokirja.

Sebald, W. G: Merkintöjä Korsikasta. Korsikan nykyhetki ja menneisyys kohtaavat ihastuttavassa pienessä kirjassa.

Tšehov, Anton: Nainen ja sylikoira. Vaimoonsa kyllästynyt mies kohtaa kauniin naisen, jolla on aina mukanaan valkoinen villakoira.

TAI jokin muu novelli tai lyhyt kertomus

4. Klassikoita maailmalta

Christie, Agatha: Idän pikajunan arvoitus. Halki Euroopan jyskyttävä Idän pikajuna pysähtyy keskelle kuolemanhiljaista Balkania. Yön hiljaisuudessa on tapahtunut murha, mutta kuinka se toteutettiin? Myös elokuva. *(Kirja löytyy myös ruotsiksi, viroksi ja italiaksi. Kirjasta löytyy myös sarjakuvaversio englanniksi ja espanjaksi.)*

Defoe, Daniel: Robinson Crusoe. Merta rakastava Robinson joutuu haaksirikkoon myrskyssä ja pääsee autiolle saarelle turvaan. Selkokirja, myös elokuva. *(Kirja löytyy myös ruotsiksi ja englanniksi sekä lyhyempi versio englanniksi ja albaniksi)*

Dumas, Alexandre: Kolme muskettisoturia. Nuori herra d'Artagnan haluaa päästä kuninkaan henkivartijaksi, muskettisoturiksi. Vuoden 1625 Ranskassa valtaa tavoittelevat monet, joten nuorelle ja innokkaalle mieheksi riittää tehtävää kuninkaan ja kuningattaren suojelemisessa. Selkokirja, myös elokuva. *(Kirja löytyy myös englanniksi)*

Fitzgerald, F. Scott: Benjamin Buttonin erikoinen elämä. Benjaminin uskomaton elämä alkaa siitä, kun hän syntyy vanhuksena, noin 70-vuotiaana miehenä. Myös elokuva.

London, Jack: Valkohammas. Kirja kertoo villin eläimen selviytymisestä luonnossa ja sen kesyntymisestä ihmisen palvelijaksi. Selkokirja, myös elokuva. *(Novelli löytyy myös englanniksi)*

Stevenson, Robert Louis: Aarresaari. Kirja kertoo Jim Hawkins –nimisestä pojasta, joka lähtee seikkailuun Aarresaarelle. Toisena päähenkilönä on Long John Silver –niminen merirosvo. Selkokirja, myös elokuva. *(Kirja löytyy myös englanniksi, ruotsiksi ja italiaksi)*

Verne, Jules: Maailman ympäri 80 päivässä. Lontoolainen Phileas Fogg lyö vetoa ja aikoo matkustaa maailman ympäri 80 päivässä. Yhdessä kumppaniensa kanssa Fogg kokee hurjia seikkailuja. Selkokirja, myös elokuva. *(Kirja löytyy myös ranskaksi sekä mukaelmana ruotsiksi)*

TAI jokin muu kansainvälinen klassikkokirja

5. Suomalaista kirjallisuutta

Aho, Juhani: Rautatie. Teoksessa kuvataan tarkasti mutta lämpimällä huumorilla syrjäkylän ihmisiä uuden ajan kynnyksellä. Selkokirja. *(Kirja myös ruotsiksi, saksaksi, viroksi ja karjalaksi)*

Huovinen, Veikko: Havukka-ahon ajattelijä. Konsta Pylkkänen on poikkeuksellinen kansanmies, jolla on ehtymätön tiedonjano ja uskomaton mielikuviutus. Myös elokuva. *(Kirja löytyy myös saksaksi)* **TAI Koirankynnen leikkaaja.** Kertomus pienen ihmisen pienestä haaveesta ja sen särkymisestä. Myös elokuva. *(Kirja löytyy myös viroksi)*

Kivi, Aleksis: Seitsemän veljestä. Rakastettu romaani Jukolan veljesten vaiheista. Monessa asiassa ympäröivän yhteisön kanssa vastakkain joutuvien veljesten tielle osuu monia vastoinkäymisiä, mutta vaikeuksista huolimatta heidän keskinäiset siteensä pitävät. Selkokirja. *(Kirja löytyy myös englanniksi ja viroksi)*

Kyrö, Tuomas: Mielsäpahoittaja. "Kyllä minä niin mieleni pahoitin..." Vanhan suomalaismiehen näkemyksiä elämästä. Myös elokuva. *(Kirja löytyy myös saksaksi)*

Liksom, Rosa: Hytti nro 6. Huikea kertomus matkasta asioiden ytimeen, suljetun maan eli Neuvostoliiton sielunelämään ja tytön omaan sisimpään. *(Kirja löytyy myös ruotsiksi, englanniksi, saksaksi, ranskaksi, venäjäksi ja viroksi)*

Poutanen, Kira: Rakkautta al dente. Rakkaus vie Laran Caprille ja hilpeyttä herättäviin lemmensotkuihin.

Rajala, Pertti: Kalevala. Kalevala sisältää tarinoita, joita kauan sitten muinaiset suomalaiset kertoivat ja lauloivat toisilleen. Kalevalan tarinat kertovat Kalevalan ja Pohjolan väestä. Päähenkilöinä ovat Väinämöinen, Lemminkäinen, Louhi Pohjolan emäntä ja Kullervo Kalervonpoika. Selkokirja. *(Lyhyitä mukaelmia Kalevalasta löytyy ruotsiksi, venäjäksi ja farsiksi/persiaksi.)*

Röyhkä, Kauko: Miss Farkku-Suomi. Välde haaveilee kirjoittamisesta ja muusikon urasta esikuvanaan The Velvet Underground. Haaveissa ovat myös ihanat naiset kuten Pike, joka valitaan Miss Farkku-Suomeksi. Myös elokuva.

TAI jokin muu suomalainen kirja

6. Tarinoita eri kulttuureista

Abu-Hanna, Umayya: Alienin silmin: Helsinki ja Uusimaa muukalaisen kokemana.

Muualta syntyneen Abu-Hannan kokemus pääkaupunkiseudun elämästä.

Ailisli, Akram: Kiviset unet. Pahoinpidelty mies saapuu sairaalaan. Hänen kimppuunsa on hyökätty Bakun kaduilla, kun hän on yrittänyt puolustaa armenialaista naapuriaan.

Alsanea, Rajaa: Riadin tytöt. Riadin tyttöjen elämä on toisaalta citymaastureita ja kalliita huulipunamerkkejä, toisaalta tiukkaa islamin tulkintaa ja järjestettyjä avioliittoja. *(Kirja löytyy myös englanniksi)*

Coelho, Paulo: Alkemisti. Kertomus nuoresta andalusialaisesta paimenesta, Santiagosta, joka lähtee toteuttamaan unelmaansa ja etsimään maailman hienoimpia aarteita. *(Kirja saatavilla myös ruotsiksi ja venäjäksi)*

Fermine, Maxence: Lumi. Kaunis aikuisten satu haikurunoilijan rakkaudesta 1800-luvun Japanissa. *(Kirja löytyy myös ranskaksi)*

Geda, Fabio: Krokotiilimeri. 10-vuotias Enaiat ja äiti ovat tulleet Pakistaniin Afganistanista, missä perhe on joutunut vainon kohteeksi. Äiti on päättänyt palata kotiin ja Enaiat on nyt yksin maailmassa. Laittoman siirtolaisen osa on kova. *(Saatavilla myös englanniksi)*

Hosseini, Khaled: Leijapoika. Upea romaani ystävydestä, petoksesta ja sovituksesta muuttuvassa Afganistanissa. Myös elokuva. *(Kirja saatavilla myös ruotsiksi, englanniksi, saksaksi ja venäjäksi)*

Ruffato, Luiz: Rutosti hevosia. Yhden päivän romaani São Paulon kiireisestä metropolista. **TAI Lissabonissa muistin sinut.** Maaginen tarinankertoja vie lukijan Portugalin kaduille.

Schmitt, Eric-Emmanuel: Herra Ibrahim ja Koraanin kukkaset. Kirja kertoo vanhan muslimikauppiaan ja nuoren juutalaispojan epätodennäköisestä ystävydestä. Myös elokuva.

Su, Tong: Punainen lyhty. Tarina rikkaan miehen jalkavaimosta 1930-luvun Kiinassa. Myös elokuva.

TAI jokin muu eri kulttuureita käsittelevä teos

7. Nuorten elämää

Boyne, John: Poika vuoren huipulla. Toisen maailmansodan tapahtumiin sijoittuva vaikuttava kuvaus nuoruuden viattomuuden menettämisestä ja siitä, miten vaarallisen helposti maailma ympärillämme muuttuu mustavalkoiseksi.

Björk, Marja: Poika. Suorapuheinen Marion eli Makke on aina tiennyt olevansa poika. On kuitenkin vaikea myöntää asiaa, jota ei ymmärrä. Niinpä Makkesta yritetään muokata tyttöä.

Crossan, Sarah: Yksi. Teini-ikäiset Grace ja Tippi eivät siedä, että heitä tuijotetaan, mutta he ovat tottuneet siihen. He ovat siamilaiset kaksoiset, yhtä kaikin mahdollisin tavoin. *(Kirja löytyy myös englanniksi)*

Kitti, Marko: Oliivityttö. Edellisillan bileet ovat päättyneet kohtaamiseen, joka ei jätä Joonaa rauhaan. Rauhaa eivät anna oliivinvihreät silmät, jotka kuuluivat ruskeatukkaiselle tytölle.

Keränen Mika: Maaliviivalla. Pysy erossa sopupeleistä! Jalkapalloromaani kulissien takaisista vehkeilyistä. *(Kirja löytyy myös viroksi)*

Kuronen Kirsti: Omenapuu laulaa. Mikään ei saa estää 18-vuotiaan Katrin kesäunelmaa: parhaan ystävän Riikan kanssa Provinssiin! Festarien sijaan tie vie kuitenkin tytöt erään iloisen poikakaksikon kyytiin.

Lehtinen, Tuija: Roskisprinssi. Vauhdikas nuortenromaani seitsemäntoistavuotiaasta pojasta, joka kävelee ulos entisestä elämästään. Myös elokuva. *(Kirja löytyy myös ruotsiksi)*

Rannela, Terhi: Yhden promillen juttuja. Tositapahtumiin perustuvissa tarinoissa näyttäytyy viinanhuuruisen Suomen koko kuva nuorten silmin.

Tiainen, Marja-Leena: Kahden maailman tyttö. Kaunis Tara nauttii poikien huomiosta ja haluaisi vähän flirttaillakin. Isän mielestä sellainen käytös on sopimatonta ja saattaa vaaraan hänen kunniansa. Kun Tara alkaa seurustella Jannen kanssa, hän tietää leikkivänsä tulella. **TAI Poika joka katosi.** Surullinen ja koskettava tarina perheestä, jota kohtaa odottamaton murhe. Selkokirja.

TAI jokin muu nuorten elämää käsittelevä teos.

8. Fantasiaa, jännitystä ja yliluonnollisia tarinoita

Holopainen, Anu: Ihon alaiset. Täyteläisiä huulia, virheettömiä kasvoja, animehahmoja ja Barbielookia. 17-vuotias Jara elää ympäristössä, jossa lähes jokaisen ulkonäköä on muokattu ja jossa hänen on elettävä vanhempien vaatimuksesta luomuna.

Itäranta, Emmi: Teemestarin kirja. Maailmasta on loppumassa vesi. Uskottava ja pelottava kuvaus mahdollisesta tulevaisuudestamme. *(Kirja löytyy myös englanniksi ja arabiaksi)*

Lemaitre, Pierre. Rosie. Pariisissa räjähtää pommi. Pommin asentajalla, Jean Garnierilla, ei ole enää mitään menetettävää. Hänen äitinsä, Rosie, on vankilassa, tyttöystävä murhattu ja työpaikka mennyttä.

Martin, George R.R.: Jäälohikäärme. Legendojen mystinen jäälohikäärme herätti pelkoa, sillä kukaan ei ollut milloinkaan kesyttänyt sellaista. Mutta Adaraa ei pelottanut – hän oli talvilapsi, syntynyt ankarien pakkasten aikaan. *(Kirja löytyy myös ruotsiksi ja englanniksi)*

Ojanen, Eero: Suomessa kummittelee: selittämättömiä ilmiöitä ja kummallisia kokemuksia. Nykyajan tarinoita suomalaisten kokemista selittämättömistä ilmiöistä.

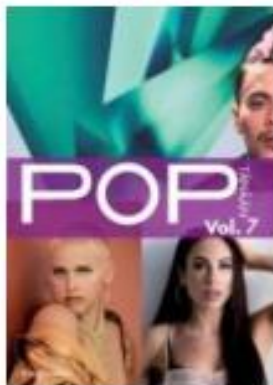
Simukka, Salla: Punainen kuin veri. Lumikki Andersson löytää seteleitä koulun valokuvausluokasta ja joutuu keskelle kansainvälistä huumebisnestä. Myös selkokirjana. *(Kirja saatavilla myös ruotsiksi, englanniksi, saksaksi, ranskaksi, espanjaksi ja viroksi)*

Sinisalo, Johanna: Ennen päivänlaskua ei voi. Nuori valokuvaaja Mikael löytää kotinsa takapihalta jotakin, mitä hän ei ole koskaan nähnyt. Hän ottaa hoiviinsa öisen metsänpeikon, kansantaruista tutun salaperäisen olennon. *(Kirja löytyy myös ruotsiksi, englanniksi, ranskaksi ja venäjäksi)*

Turtschaninoff, Maria: Helsingin alla. Alva on tyttö, joka ei muista kolmesta ensimmäisestä vuodestaan mitään. Alva tapaa kadulla salaperäisen Niden, joka kertoo hänelle Alistadista, kaupungista Helsingin alla. Ystävykset tempautuvat mukaan seikkailuun pahaa vastaan. Selkokirja. *(Kirja saatavilla myös ruotsinkielisenä alkuperäisteoksena, ei selkokirja.)*

TAI jokin muu fantasia- tai jännityskirja

9. Laululyriikkaa

Valitse haluamastasi kirjasta 10 kappaleen sanat ja lue ne. Jos teet diplomitehtäviä, tee ne yhdestä valitsemastasi kappaleesta.

Hits 2018. 40 suosituinta koti- ja ulkomaista hittiä. Mukana sanat, melodiat ja soinnut. **TAI** jokin muu sarjasta.

Pop tänään. Vol 7. Suomalaisen popmusiikin viime aikojen huippubiisit ja -artistit. Noin 40 kappaleen sanat ja melodiat, levytystiedot sekä kuvia esittäjistä. **TAI** jokin muu sarjasta.

Suuri POP-toivelaulukirja. 5. Upea kokoelma pop-musiikin parhaita biisejä pianosäestyksin. **TAI** jokin muu sarjasta.

Suuri toivelaulukirja 24. 130 sävelmän sanat ja pianosovitukset, jotka noudattavat tutuksi tulleiden levytysten sointia ja tunnelmaa. **TAI** jokin muu sarjasta.

Suomipopin helmiä. 10, Rakkauslauluja Romanssista Kolmeen pieneen sanaan. Kattava valikoima kotimaisia rakkauslauluja usealta vuosikymmeneltä ja useita ennen nuotteina julkaisemattomia kappaleita. **TAI** jokin muu sarjasta.

Suomirockin raamattu. Suomirockin huikeaa historiaa ja suomalaista sielunmaisemaa: 100 merkittävää kappaletta.

101 suomirockin klassikkoo. 101 kaikkien aikojen parasta kappaletta suomirockin alkuvaiheista tämän päivän kansainvälisiin menestyksiin.

TAI jokin muu laululyriikkateos

10. Runoja

Anhava, Tuomas: Sateen ääni sillalla. Käännöksiä japanilaisista tankarunoista. Mukana on myös jonkin verran haikuja ja muutamia pitempiä runoja.

Huikari, Susanna ja Tarja Käsmä: Aurinko katsoo taakseen. Kirjan runot kertovat selviytymisestä silloin, kun tärkeä ihminen lähtee pois. Selkokirja.

Kuronen, Kirsti: Pönttö. Ylioppilaskevät – kaikki on mahdollista. Edessä aikuisuus ja se pelottaa. Pönttö kuvaa herkästi kotoalähdön hetkeä ja nuoruuden tunteita.

Sainio, Ari. Sinun käsiesi hyväily: runoja. Runoja luonnosta, rakkaudesta sekä lapsuuden muistoista. Selkokirja.

Suikki, Merja: On ilta meitä varten: kertomuksia. Kuusi hiljaisen huumorin sävyttämää kertomusta. Selkokirja.

Takala, Tuija: Kierrän vuoden: selkorunoja. 52 runoa, yksi vuoden jokaiselle viikolle. Runot on ryhmitelty kuukausittain. (selkokirja) **TAI Onnen asioita: selkorunoja.** Runojen aiheet liittyvät jokapäiväisiin asioihin, jotka tuovat hyvää oloa, lohtua tai iloa – onnen hetkiä. Selkokirja.

TAI jokin muu runokirja

11. Tietokirjoja

Dinwiddie, Robert: Tieteestä tinkimättä. Tieteestä tinkimättä auttaa ymmärtämään, mitä kaikkea maailmassa tapahtuu ja mitä uutisissakin näkyvät luonnonilmiöt tarkoittavat.

Hotakainen, Markus: Avaruus: Tähtitaivaan ihmeitä selkokielellä. Tietokirja kertoo avaruudesta helppotajuisesti ja selkeästi. Tähtien ja tähdistöjen lisäksi lukija tutustuu aurinkokuntamme planeettoihin, galakseihin ja avaruustutkimukseen. Selkokirja.

Leisko, Satu: Tulin Suomeen: Maahanmuuttajien tarinoita uudesta kodistaan. Maahanmuuttajat kertovat, miksi tulivat Suomeen ja mitä he arvostavat uudessa kotimaassaan. (selkokirja)

Overstreet, Wylie: Maailmanhistoria päivitettyinä Facebookiin. Menneisyyden merkkihahmot pääsevät kertomaan, mitä miettivät historiallisista tapahtumista.

Oma Reppu: Selkokielineen opas retkeilyyn. Kirja luonnosta ja retkeilystä kiinnostuneille. Kirjassa kerrotaan partiosta, retkeilystä ja erilaisille retkille varustautumisesta. Selkokirja.

Rajala, Pertti, Ari Sainio ja Henna Kara: Suomen historia selkosuomeksi. Kirja kuljettaa lukijan läpi Suomen vaiheiden muinaisuudesta aina nykypäivään saakka. Selkokirja. (Kirja löytyy myös ruotsiksi)

Samela, Seija ja Juha Samela: Valon ja värien maailma: fysiikkaa selkokielellä. Kirja kertoo valosta ja väreistä arkielämän ilmiöiden avulla. Selkokirja.

Samela, Seija: Sinisiipi niityllä. Kirja kertoo niityistä ja luonnon monimuotoisuudesta helppolukuisin tekstein. Selkokirja.

Sisättö, Vesa: Unohtunut avain joka upotti Titanicin ja muita historian mokia. Teos esittelee 55 historiallista erehdystä antiikin hämäristä 2010-luvulle.

Suoniemi, Karoliina: Maailmanuskonnot. Selkokielineen matkaopas uskontojen maailmaan. Selkokirja.

TAI jokin muu tietokirja

Lyriikkatehtävät (lukion S2-diplomi)

29. Kirjoita lyhyt tarina perustuen kuuntelemaasi kappaleeseen.
30. Kirjoita kuuntelemastasi kappaleesta arvostelu.
31. Piirrä kuva tai laadi sarjakuva kuuntelemastasi kappaleesta.
32. Kirjoita lyhyt essee kuuntelukokemuksestasi. Mitä tunteita tai ajatuksia kappale herätti sinussa? Mistä kappale mielestäsi kertoo?
33. Tee esittely kuuntelemasi kappaleen esittäjästä tai yhtyeestä. Etsi tietoa esittäjän tuotannosta. Merkitse näkyviin lähteet, joista tiedot ovat peräisin.
34. Laadi kappaleeseen sopiva musiikkivideo.
35. Esitä kuuntelemasi kappale laulaen ja/tai soittaen.